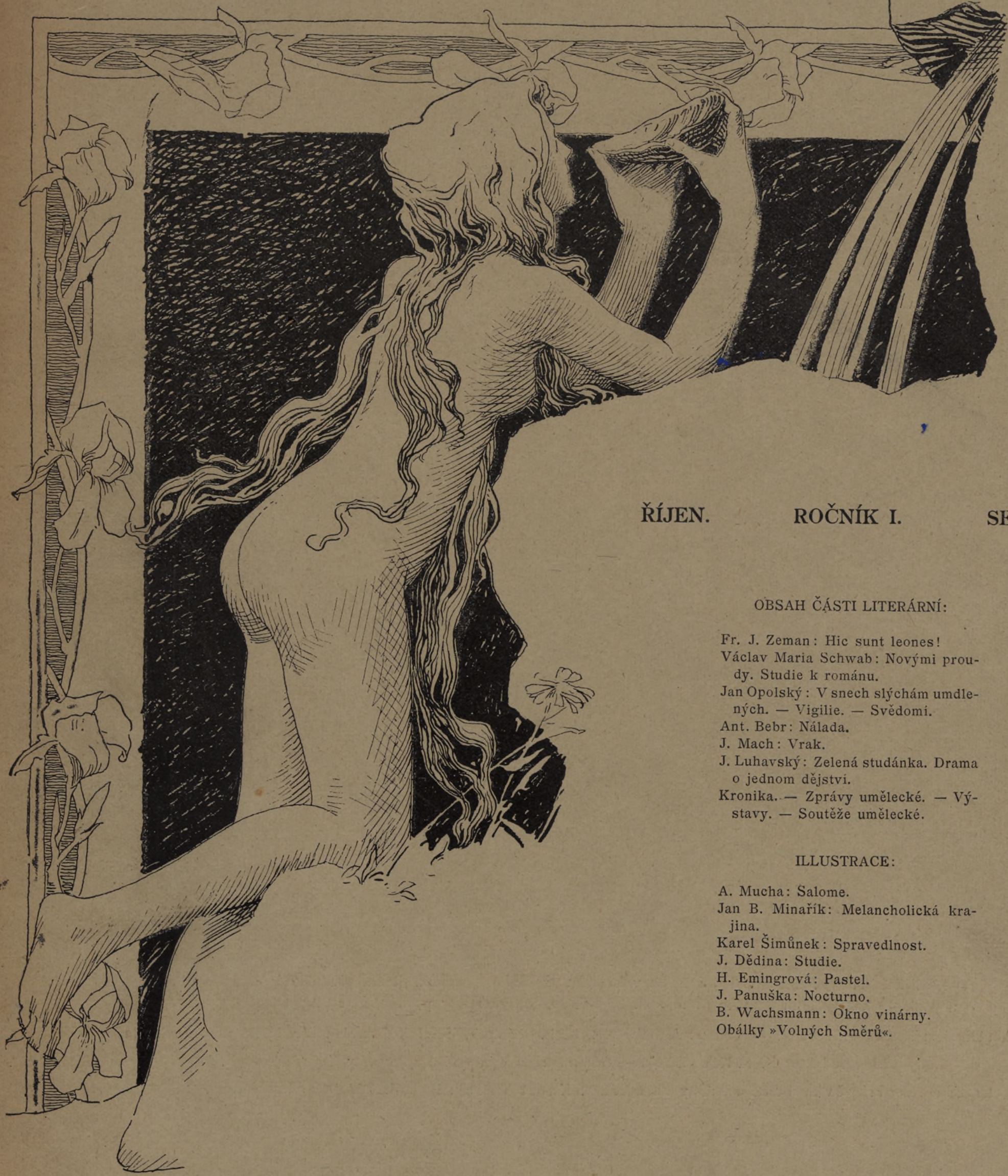

VOLNÉ SMĚRY

ŘÍJEN.

ROČNÍK I.

SEŠIT 12.

OBSAH ČÁSTI LITERÁRNÍ:

- Fr. J. Zeman: Hic sunt leones!
Václav Maria Schwab: Novými proudy. Studie k románu.
Jan Opolský: V snech slychám umdlených. — Vigilie. — Svědomí.
Ant. Bebr: Nálada.
J. Mach: Vrak.
J. Luhavský: Zelená studánka. Drama o jednom dějství.
Kronika. — Zprávy umělecké. — Výstavy. — Soutěže umělecké.

ILLUSTRACE:

- A. Mucha: Salome.
Jan B. Minařík: Melancholická krajina.
Karel Šimůnek: Spravedlnost.
J. Dědina: Studie.
H. Emingrová: Pastel.
J. Panuška: Nocturno.
B. Wachsmann: Okno vinárny.
Obálky »Volných Směrů«.

MĚSÍČNÍK UMĚLECKÝ = VYDÁVÁ SPOLEK MÁNES.

VOLNÉ SMĚRY vycházejí poslední pátek v každém měsíci o 3 arších. Roční předplatné obnáší 6 zl., poštou 6 zl. 40 kr., půlletní 3 zl., poštou 3 zl. 20 kr., Jednotlivé sešity prodávají se po 60 kr.

Péčí a nákladem spolku »Manes«. — Vedou: Jaro Hilbert, K. L. Klusáček, Karel Mašek, Jan Preisler a Stan. Sucharda.

Zodpovědný redaktor K. L. Klusáček. — Administrace a expedice v Praze, v Tůních č. 8—II.

Literární příspěvky buďte zasílány na adresu: Karel Mašek, Praha-I. Rudolfovo nábřeží čís. 83.

VOLNÉ SMĚRY
MĚSÍČNÍK UMĚLE
CKÝ VYDÁVÁ SPO
LEK „MÁNES“. ROČ
NÍK PRVNÍ

VEDLI: JARO HILBERT, K. L. KLUSÁČEK,
KAREL MAŠEK, JAN PREISLER, STAN. SU
CHARDA. PRAHA MDCCCXCVII.

VOLLE ÉLLEOV
SVAHMA

OBSAH.

I. ČÁST LITERÁRNÍ.

BÁSNĚ.

	Sl.
Arleth Louis: Smích. — Pěvců chór	455
Babánek Karel: Víc nevrátím se již	306
Bebr A.: Nálada	560
Březina Otakar: Dlouho stáli	161
z Čenkova Eman.: Historie zámku ve Versaillesu	167
Dostál Adolf Bohdan: Peccavi. — Do knihy »Touha«	138
Ty nevejdeš	255
Píseň letní noci	474
Drobný Jan: Půjdemě přes ně	103
Dvořák Xaver: Chci překypět	203
Dyk Viktor: Ballada tragická s romantickou dekorací	21
Panu Jaroslavu Vrchlickému	62
Egor Karel: Život. — Vichřice	303
Fučík Milan: Či nejsem cynikem?	79
Z knihy »Utíkám k slunci»: S rozpjatými křídly. —	
První setkání	258
Až vejdeš, paní má	378
Hájek Karel B.: Adagio	213
Harden Zdenko: Mně stůně mládí.	223
V mém srdci zemřelé	474
Hartmann Vojtěch: Pierrotova první láska	471
Hilbert Jaroslav: Scéna z trilogie »Pěvec«	390
Holý Josef: Zda ještě pamatuješ? — Rostl v lese	
— Pod jabloní	378
Houdek Vladimír: Sonet o největším zrádci. — Ať	
síli nervy	30
Kdy? — Klášter. — Sonet o žárlivosti. — Po	
vesnické pouti. — Porozumění	215
Ne krása. — Dárkyně dobrá. — Na dluh	419
Jesenská Růžena: Modlitba ženy	33
Knösl Bohuslav: Tobě, ó efemerní	5
Útěcha. — Rapsodie. — V ohni	451
Kvapil Jaroslav: Přípitek o půl noci	170
In memoriam	354
L. V.: Ó hrůzy půlnoci	179
Mach J.: Vrak	560
Mazes J.: Políbení	474
Mužik Aug. Eug.: Píseň. — Tulák	319
Nejč Karel: Utišení. — Vidiny soumraku	170
Neumann Stanislav: Na Lianu de Pougy	27
Opolský Jan: Prastaré lesy	226
Elegie. — Tušení	402
V snech slýchám umdlených. — Vigilie. — Svědomí	558
Sekanina František: Má duše vítězná	119
Sova Antonín: Osamocení	29
Svoboda Frant. X.: Obraz. — Píseň	274
Suchý Lothar: Smutná pohádka	138
Sed non satiat. — Zpověď	226
Portrét. — Fantasie smutné, bezhvězdné noci. — Semper	
idem	498

	Sl.
Toman Karel: U rakve. — * * * —	135
Slavné jaro	367
Vaněk Fr. B.: Prolog ku knize »Sacerdotium«	449
Wenig A.: Nálada	319
Vrchlický Jaroslav: Bohatýr. — Slovo. — Elegie	67
Zeman Fr. J.: Jsou	223
Hic sunt leones	583

PRÓSA.

Arbes J.: Karel Svoboda. Studie životopisná	353
Berková Zdena: Z melancholických momentů:	
Mimosa	163
Marno	445
Divadlo a umění scénické. Feuilleton	322
Drobty z dopisů přátel. Feuilleton	379, 431
Dyk Viktor: Mlha. Proverb	157
Engelmüller Karel: Dokonáno jest	179, 258
Hartmann Vojtěch: Hračky. Pohádka	103
Herites Fr.: Zjevení. Dramatická scéna	293
Hilbert Jaroslav: Ztracený ráj. Studie soudobého	
mládí	5, 79
Vrchlický-football. Feuilleton	41
Khéres J. V.: V mozku. Symbolické romanetto	183, 207
Kles Petr: V jediném chomáči	61
Knösl Bohuslav: Smutek a láska trovatora v kostýmu	
fin de siècle	172
Kvapil Jaroslav: Smrt Jana Nerudy	1
Leda Josef: Podzimní motiv	121
Luhavský J.: Zelená studánka	560
Mádl Karel B.: Z notic Jos. Mánesa	485
Mašek Karel. Otroci. Studie k románu	35, 69, 131
Otevřený list paní Haně Kvapilové, členu Národního	
divadla	271
Otomar V.: Dohra. Čtvrtý akt dramatu	51
Zkáza	245, 307, 367
Pelant Karel: Požitek hašiše. Autoptická studie	403
Přibyllová Olga: Parfmem lesů. Studie	341
Schwab Václav Maria: Novými proudy. Studie	
k románu	423, 455, 498, 585
Výstava J. Úprky	227
Z. Mája: V rozkvetlém keři — Ostrov v širém moři.	151

Ve všech číslech:

Kronika. — Texty k obrazům. — Soutěže. — Zprávy o výstavách. — Zprávy umělecké.

II. ČÁST VÝTVARNÁ.

OBRAZY.

Aleš Mikoláš: Črta z »Pochodu Rákocziho«	87
Přítel tří říší	90
Kuneš z Bělovic	302

	Sl.
Aleš Mikoláš: Sv. Václav	483
Sv. tři králové	499
Boudova-Sucharova Anna: Linka	133, 243, 579
Beneš J.: Linka	466
Dědina J.: Náčrtek k obrazu »Serenada«	398
Studie	550
Dítě Emanuel: Fragment	155
Studie	158, 389
Dvořák Boh.: Na sklonku jara	314
Emingrová Helena: Pastel	555
Engelmüller Ferdinand: Touha - Hoře - Klid	123—126
Babí léto	382
Herčík F.: Paneaux	366
Hofbauer Arnošt: Vigneta	43, 153
Linka	161
Holárek Emil: Pokoření Slovanů polabských	24—27
Spálení knih Wiklefových	414
Holub J.: Dřínovo brdo, poledne	350
Homoláč Oldřich: Studie z plain-airu	130
Obálka na třetí čtvrtletí »Volných Směrů«	574
Chittussi Ant.: Jezero v Eremonvillu	326
Jennewein Felix: Smrt sv. Štěpána	17
Kaván Fr.: Rašení	141
Odtékání	347
Z jara	518
Kavánek: Návrh na obálku »Volných Směrů«	430
Klouček Celda: Vignetta	96
Sgrafitto	99
Klusáček K. L.: Vignetta	5
Umění — Remeslo	55, 57
Vinařství — Zahradnictví	523—526
Knüpfer Beneš: Sirena	166
Studie	294
Poslední zbytky Porto Nerona u Porto d'Anzio	334
Manes Josef: Růže	487
Kytice	488
Jahody	489
Diplom — Prádélko loutek	491
Donauwörth — Nádvoří hradu v Norimberce	493
Pohanská věž v Norimberce	494
Skizza	496
Mařák Julius: V přírodě	49
Podzim	403
Mařáková Pepa: Truchlící	178
Mašek Vítězslav: Sekáč	101
Minařík Jan B.: Melancholická krajina	545
Mucha Alfons: Salome	541
Novák Ladislav: Fragment cyklu »Kovář a smrt«	379
Panuška J.: Pohádka	179
Nocturno	564
Pirner Max: Studie	146, 502, 506, 509, 515
Preissig: Návrhy na obálku Volných Směrů	428, 429
Preissler Jan: Vánek a vítr	7—10
Záhlaví	31
Vánek	71
Pohled celkový na Úprkovou výstavu u Topiče	227
Pohled na kostel sv. Mikuláše z ulice Karmelitské před a po prodloužení téže	235, 236
Pohled na kostel sv. Havla	237, 238
Rašek K.: Olejkář	323
Slavíček Antonín: Podzim	181
Františkánský kostel v Bechyni n. L.	373
Sobotka Julius: Linka	327
Šimůnek Karel: Lidská spravedlnost	548

	Sl.
Špillar Jaroslav: Melancholie	78
Lešetínský Kovář	109
Studie	370
Robota na Domažlicku	421
Špillar Karel: Titulní záhlaví. Studie	47
Obálky na druhé a čtvrté čtvrtletí Volných Směrů 572, 573	
Švabinský Max: Při kahanci	14
Splynutí duší (příloha k čís. 8.) Portrét	453
Tůma Karel: Soudruzi v povolání	362
Uhelný trh v letech sedmdesátých a nyní	239, 241
Úprka Joža: Odpočinek	81
Šohaj	198
Zimní jarmark v Hr. Lhotě	203
Studie ke »Králům«	205
Babička	207
Stařík	210
Dostaveníčko	214
Na pastvě	219
Jarní nálada	221
Uvodnice	229
Studie	234
Urban František: Sv. Antonín P.	171
Sv. Cecilie	174
Zlato	315—318
Vlček Aug.: Podobizna	358
Wachsmann Bedřich: Pohled z Paříže	247
Z Amiensu	250
Maislova ulice	283
Partie z Rakovníka	286
Pedelská žezla. — Motivy ornamentu	291
Wachsmann Bedřich jun.: Okno vinárny	566
Wiesner Adolf: Dračky	146
Návrh na obálku Volných Směrů	427
Dekoratívni výplň	470
Obálka na první čtvrtletí Volných Směrů	571
Zvěřina František: Pod vrbou	445
Studie	475, 478
Ženíšek František: Studie	65

PLASTIKY.

Bílek František: Kalvarie	115, 117
Typ z Tábořska	342
Orba	459, 461
Fanta-Schnirch: Fontána	259
Halman: Vltava	35, 37
Hošek: Skizza	59
Kastner E.: Fontána	275
Sv. Ludmila	406
Klouček Celda: Fontána	251, 268
Detail fontany	278
Mařatka Josef: Pieta	410
Maudr Josef: Vlast truchlící	307, 310
Nováček Prokop: Tepaná deska	467
Pekárek Josef: Zpověď	355
Schnirch Boh.: Detail fontány	262
Sucharda Stanislav: Historie	143
Záhlaví pozvánky	147
Tympanon	192
Detail fontány	283
Sucharda-Dryák: Fontány	254, 266
Šaloun L.: Praha	163
Tympanon	191
Šimonovský B.: Svícen	189

ŘÍJEN

1897

HIC SUNT LEONES!

Až v poslední chvíli to údolí sevřené v lesy
se vynoří náhle . . . Jsme daleko, daleko kdesi.

Za vesnicí ve čtvercích polí blýsk' ohnivou kytkou
a pozlátkem náhrobků hřbitov za rozpodlou zidkou.
A farářův hlas zní tak měkce . . . Zde spí jeho matka —
než umře sám, dal by sem rád ještě zlacená vrátka.

A na vršku kaple. — Pruh slunce šleh' otvorem dveří
a vesele hoří v té chladivé, stísněné šepi,
roj komárů bzučí tu v kadidla zamknutém puchu
— mše jediná do roka, o pouti, tady jen bývá —
a špinavým oknem sem koruna stromu se dívá
jak na starých malbách tak bez hnutí, barev a vzduchu.

A venku ten rozhled! — Jak silná je podrobnost každá!
Chmel svinutý kol bílých tyčí se zelená ještě
— však dozraje pěkně, jen sluníčko Pánbíček až dá —
a cesty jsou zarostlé, koleje vymlely deště.

A s nápisem deska — dřív v kostele chodili po ní,
teď, aby ji uchránil, raděj' ji vsadit dal do zdi —
i rozlehlý pokoj, kde muškát a reseda voní,
ty podivné hodiny — stále a stále se pozdí! —
i měsíc, jenž jak by se chyt' v okně na mouchy v síti
a modravým leskem jak v pohádce dojemně svítí —
vše v očích mých roste a neznámých končin stesk chová,
když dobrácký kněz o tom radostně rozprává slova,
z nichž klidná se usmívá duše, jež na všem tom visí.
Žít, jako zde žije dnes, bývalo snem jeho kdysi . . .

A já, kde zas já budu zítra? . . . Ach, zítra, ach, zítra!
Zde do rudých střech dál se smát budou růžová jitra
a netknutá poledne rozlévat stříbrné světlo,
vždy v podvečer farář zas, usmířen skončením všeho,
se zahledí v rozlitý západ, co příbuzná jeho
své holoubě krmí, jež na ruku krotce jí slétlo . . .

Což ještě dnes možno tak sníti?

O bláhové chvíle,
kdy prorazí paprsky touhy, tak teplé a bílé.
— ach, v magickém přísvitu jich jak vše koupá se smavě
a tklivým je směšné, mha láká a střízlivá svítá —
i studeným vědomím, že lze tak dětinsky žhavě
a vzdorně cos chtít . . . když přec nelze a nelze to žíti!

N

OVÝMI PROUDY. — STUDIE
K ROMÁNU. — NAPSAL VÁ-
CLAV MARIA SCHWAB. (KONEC.)

III.

Přítomnost Olgy nezanesla ani paprslek do stínů trudného života Anežčina. Na místě, aby ji potěšila, množila jen její starosti, které těžce doléhaly na její duši . . .

Olga se jí začínala nelíbit. Odkryla u ní divné choutky, den ode dne více ji popuzovala svými řečmi, svými kosmetickými výstřednostmi a svou přílišnou okázalostí. Často čekávala na ni doma, vzdychajíc a vyvolávajíc v mysli své obrazy dětství, ničím nekaleného, jak s malou Olgou sedávaly a povídaly si o všem možném v nenucené zábavě.

Olga teď ráda vycházela a dlouho se zdržela mimo dům. A když přišla omlouvajíc se, že ji ten neb onen známý zadržel, zdálo se Anežce, že u ní není již oné upřímnosti, s jakou dříve se k ní vrhala, ji objímala a s ní se sdílela.

A přišla-li přece k ní a objala ji v sesterské soustrasti, odpuzovala ji od ní její vůně, již čpěly krajky její límečků. Připadalo jí to, jakoby se byla ta její upřímnost skryla za tu vůni, plnicí široce celé její okolí.

»Je to tu u vás hrozně nudné!« naříkala si jednoho dne večer, posadivši se k Anežce, která seděla u otevřeného okna, do něhož se prášila chladná sprcha podzimního deště. »Ve Vídni, tam je jinak. Tam bych tak hloupě odpoledne neztrávila jako tady.«

»A co mám říkat na příklad já,« namítala Anežka; »sedím tu celičké dni, sotva na chvíli odejdu.«

»To bych nedělala! Dupla bych si na muže a musil by to zařídit tak, abych mohla vycházet.«

»Jsi nezkušená, neznáš mužů.«

»Znám a neznám. Mne by musili poslechnout na každé pokynutí. Ale musíme to umět s nimi. Musíme použít všech prostředků, jež nám příroda dala, abychom si je osedlaly.«

»Kdy prosím tě přišla si k takovým názorům?«

»Naučila jsem se tomu ve Vídni.«

»Tak — táák?«

»Strýček, ten ti mně udělal, co jsem chtěla. Za úsměv by mně byl všecko snesl. Měla jsi vidět, jak byl celý den mrzut, umínila-li jsem si, že na něj nebudu mluvit.«

»Strýček — tak vážný pán!«

»Vážný pán, vidíš a dá se otočit kolem prstu.«

»Nechtěla bych vidět muže v pokoře u svých nohou, styděla bych se pak sama za něj.«

»Proč jsou tak bláhoví ti naši beránkové. Ano, vždyť jsou to beránkové —«

A Olga smála se svému vtipu z plna hrdla . . .

»A co chceš dělat teď? Nechtěla by si sobě vyhledat nějaké místo v Praze?«

»Místo? Jaké místo? Ve Vídni bych už věděla, co dělat, ač se mi to již u strýce znechutilo. Ale nezůstanu tam déle. Půjdu za hospodyni —«

»Za hospodyni!« divila se Anežka a zalomila rukama.

»Nu proč se divíš?«

»Ke komu pak půjdeš?«

»Zaopatřil mně to tvůj muž. Známý jeho, ředitel cukrovaru —«

»Můj muž? Vidíš, neřekl mi dosud ničeho.«

»Nabídl se mi sám.«

»Vida!«

»Vše je umluveno. Odjedu do Vídne, abych si tam vše urovnala a pak asi po měsíci nastoupím.«

Anežka žasla nad tou odhodlaností sestřinou, která jí připadala tak cizí. S úžasem postřehla Olgin nejistý pohled, těkající s předmětu na předmět, vyhýbající se přímému, otevřenému styku s pohledem jejím.

Jindy jak měkká a jak průzračná byla její duše. Umínila si, že bude sestru varovat, ale teď zdálo se jí, že by to bylo marno.

A přesvědčila se o tom na vlastní oči.

K večeru přišel domů Hovorka. Povečeřev, odebral se do svého pokoje, aby si tam zakouřil . . .

Anežka poklízela.

Olga přišla na zavolání Hovorkovo do pokoje.

»Tak vše je ujednáno«, řekl jí, když k němu nedočkavě přiběhla, »zítra učiní ti ředitel návštěvu.«

JAN B. MINAŘÍK.

MELANCHOLICKÁ KRAJINA.

ději opustit dům manželův a žít se prací rukou svých mimo jeho dům.

Chtěla požádat někoho z přátel o skrovný utulek a tam ztrávit zbytek dnů svého života...

Že raději nešla do kláštera! Ta myšlenka projela jí kolikrát mozkiem. Co ji vlastně vyháňelo z domova v náručí manželovu? Jak lituje svého poblouzení! Vyдалa se v ruce muže, od něhož slibovala si lásku a pochopení a který ji zatím vetkl v ruce místo vonného kvítí kytku trpkosti a bolu. Byla tu méně než otrokyní, byla kamenem, zbytečnou přítěží, neplatným strojem, pohozeným v kout mezi nepotřebné věci. Proč ji neubil hned? Proč ji trýznil tak nelidsky, tak zdlouha, tak ohavně!

Ale nač by mu déle překážela? Odejde odtud klidně jak klidně přišla, beze slova, bez lásky. Tu pohřbila dávno v srdci svém...

Neplakala již. Slzí neznala od smrti matčiny. Srdce její je vyprahlé, mrtvé.

Čekala jen, až se jí tvář poněkud zhojí a pak chtěla se ve své důvěře obrátit dopisem k profesorovi Staňkovi jako k nejlepšímu z přátel o radu, jak by vše měla zařídit.

Chystala se právě ku psaní. Papír ležel na stole. Hledala inkoust a péro. Při tom jala ji slabost, zavravorala a padla na zem ve mdlobách...

Tak našel ji Hovorka vrací se z kanceláře domů.

Překvapen zůstal stát. V zápětí se však vzpamatoval a třesa se na celém těle, klekl k omdlelé a jal se ji křísit.

Procitla brzy. Ležela dlouho již. Obrátila k němu zraky své mdlé a ztrhané, ale hned je přikryla víčky malými a promodralými tenkou síť žilek.

Volal ji, prosil...

Zdalo se jí, že slyší opět hlas, který jejímu sluchu jednou lahodil.

Položil jí ruku pod hlavu. Pohnula se opět a otevřela široce oči.

Viděla, že nad ní pláče...

A nechala se nésti na pohovku, když ji byl vyzvedl svými silnými pažemi a přijala z ruky jeho sklenici vody, kterou jí spěšně přinesl úzkostliv a dojat...

V celém jeho vzezření četla změnu, již nemohla si vysvětlit.

»Mluvil jsem se Staňkem. Slíbil, že nás navštíví...« začal manžel rozhovor.

V duchu se usmála. Tak tedy on byl tím dobrým andělem. Vida, chtěla jsem mu psát a on mne předešel.

»Omdlela jsem« řekla, vidouc, že čeká na její slovo. »Ležela jsem asi dlouho.«

»Přišel jsem právě z kanceláře.«

»Ach, to budeš hladov. Nevařila jsem ani.«

»Neměj starosti.«

To slovo již dlouho neslyšela a přec bylo jí tak milým. Opakovala si je ještě jednou v duchu:

»Neměj starostí . . .«

»Jak je ti, Anežko?«

»Bolí mne to —«

»Kde?«

»Ale to přejde«, řekla, nechtějíc ukázati na bolavé čelo.

S hrůzou díval se na stopy své násilné ruky a zatínal zuby v ret, zlobě se na sebe a umiňuje si, že se to více opakovat nebude.

»Slíbil jsem to a také to vyplním.«

»Co jsi slíbil?« ptala se spěšně.

Poznal, že myslil na hlas. »Slíbil jsem si«, opakoval, »že se to vícekrát nestane,« a poklekl před Anežkou.

Zavřela oči.

Neslyšela už dlouho takovou řeč a teď se bála, že skutečnost ji oloupí o ten krásný sen opět.

Bolest jakoby ustávala . . .

»Už to nic nebolí«, řekla, usmívajíc se a tiskla si studený náčinek třesoucí se rukou na čelo.

»Obnovíme náčinek, chceš-li, dušinko?«

»Jak myslíš —«

A když odešel do kuchyně, zaúpěla bolestí . . .

KAREL ŠIMŮNEK.

SPRAVEDLNOST.

VI.

Zdalo se, že domácnost Hovorkových prohrál opět paprsek spokojenosti. Hovorka zdržel se často doma, zanechav své neblahé vášně a vyhledával často Staňka, jemuž cítil se vděkem zavázán za včasnou intervenci. Podřídil se poněkud jeho vlivu, ač ani dnes nezdál se souhlasiti zúplna s jeho názory.

»Kdy se přece takhle oženíš?« vytýkal mu nejednou.

»Třeba nikdy«, odbýval ho tento nonchalantně.

»Bude tedy působnost tvá vždycky jen passivní. Nebudeš se moci nikdy sám osvědčit a být světu příkladem, vzorem.«

Staněk rameny jen pokrčil.

»Říkají, že prý jsem obrazem muže příštího věku, ale přáteli, ujišťuji sám, že nejsou ty doby daleko —«

»Co budou muži vcházet v duchovní spojení s ženami,« smál se Hovorka.

»Nežertuj. To nebylo by právě nutno, ale tady bude žena povznešena nad všednost, učiněna rovnou muži, a nastolena na prestol slávy, jejíž věnec by jí tak dobře příslušel.«

»A což lože manželské?«

»Nechci říci, žes frivolní, ale mluvíš-li o tom, věz, že bych chtěl, aby mi bylo oasou, kde bych našel nové posily pro další život plný práce a námahy duševní.«

»Hm, hm,« kroutil hlavou Hovorka, nechtěje rozumět té námaze duševní, jsa mužem ven a ven materialním, praktikem a cynikem k tomu.

»Dětem musíme vštěpovat základy k novému životu, zaveďme je po stopách nevyšlapaných, nových, kde by nasbíraly nových vznětů, nového nadšení, nové lásky!«

»Nerozumím ti zcela, ač věřím rád, že jsou některé ženy podobné nálady precitlivělé. Moje Anežka ta by byla vždy vděčnou posluchačkou. Ta je pro něco takového zaujata. Anežka byla již od malinka více k učení než k světským radostem nakloněna. Za to Olga — ubohá Olga! Zapomněl jsem ti vypravovat, co se stalo s Olgou.«

J. DĚDINA.

STUDIE.

»Co pak?« žasl Staněk.

»Je to celá tragedie, přáteli. To víš, že přijala místo společnice u ředitele cukrovaru v S. Vídeň byla jí však zkázou. Svedena jakýmsi panáčkem, zapředla s ním milostný poměr a — no — zkrátka — zkazil ji! Darebák! Řediteli se líbila, byla by s ním šťastna bývala. Ale takhle — Dal jí včera výpověď...« odmlčel se a sklopil hlavu.

Professor žasl, slyše krátkými rysy načrtnou poslední kapitolu života Olgina.

»Nu a což onen, nevezme si jí?«

»Videňák? Bůh uchovej! Včera přišla k nám. Už je zas veta po naší spokojenosti. Bylo ti to zas hrozné včera. Anežka je všecka zničena soucitem. Nezasluhuje ovšem opovržení. Slabá ženská, víš, která — ale Anežka se tím usouží, nepřežije tu hanbu. To víš, ženská!«

»Za všechnu její lásku tohle ještě«, poznamenal Staněk.

»Tak, tak, ale teď buď s Bohem, musím zas domů. Přijď nás někdy navštívit, anebo víš, teď k nám raději ani nechoď, je to hrozné, hrozné...«

A Hovorka stisknuv ruku Staňkovi, spěchal k domovu.

Za dva dny byl professor ráno překvapen psaním Anežčiným.

Psala mu:

»Ctěný příteli!

Olga naše skočila včera v návalu těžkomyslnosti do Vltavy. Muž můj vypravoval vám asi, co se s ní stalo. Tak daleko to došlo s ní s ubohou! Nedivím se její smrti, řekla jsem vám snad jednou, že je povahy hrdé a nepodajné, ale pláče nad její zničeným srdcem. Pláče zas jednou slzy opravdové nad její mrtvým tělem, jež jsem tak často v sesterské lásce své zlíbala. Cítím se spoluvinnou, že jsem ji pustila do ciziny samotnu, tak nezkušenou, tak mladou. Můj muž nese také valnou část viny, že se o ni nestaral dříve a poctivěji. Dnes cítí tu tíži na své duši, ale je pozdě...

Pohřeb odbývá se zítra ve tři hodiny z kaple českého patologického ústavu.

Se vší úctou

Anežka Hovorková.«

Professor nedivil se již ničemu. Nedivil se tomu tragickému skonu nikterak. Nebylo žádného vnitřního, duševního splnutí mezi ní a její svůdcem, žádného opravdového sloučení, které by bylo umravnilo jich náklonnost a ukázalo jí cestu ctnosti. Jak daleko zašla Olga, zapomínajíc veškerého studu, odvažujíc se činit nároky na

ruku starého ředitele s utajovaným hříchem! Co tu kleslosti mravní, jaký průlom v zásadách morálních, jež vštěpovala jí škola a rodiče!...

A na konec volí smrt. Ale ne následkem uražené citlivosti, ne ze studu panenského, zraněného srdce, ale z uražené ješitnosti, z hanby nad odhaleným podvodem, z omrzlosti, z lehkomyslnosti. Viděl v tom přemíru cynismu, zapření citu. Nesouhlasil s Anežkou, domnívající se, že by ji byla zlomená duše dohnala k sebevraždě. Byla to spíše duše nevypělá, nehotová, duše nezřízená a mělká...

Chtěl napsat Anežce, co si myslí o povaze a skutku Olgině, rozmyslil si to však; cítil, že by ubohá ta bytost tak dost zkoušená, ještě více a bolestněji byla dotčena.

I napsal jen stručně:

Může-li vám, milostivá paní, něco býti k útěše, bude to dojistu vzpomínka vaše na mládí Olgino, které s vámi prožila ve volnosti nestísňené, ničím, ani klamem světa, ani zmatkem srdce vlastního. Ve vzpomínce té čerpejte útěchu a nehledejte spoluvinu tam, kde by se mohlo spíše mluvíti o shovívavosti a soucitu.

Lituji slečny, že tak pobloudila a že zapomněla na vás, která jste jí byla přece dříve tím nejdražším.

Váš

Staněk.

Průvodu pohřebního se neúčastnil, ale přišel na hřbitov, když kladli Olgu do hrobu; nemohl nevzpomenouti oné dívky, kterou vídal jako student kráčet po ulici v těch krátkých šatech, jemu tak milých. Netesknil po té době víc, nelitoval jí, ale tklivá ta scéna, když rakev zasy-pávali vlhkou, čerstvou prstí, ten obraz skonu lidské křehkosti, zavleklý k úzkému otvoru hrobovému tlačil slzy trpkých pocitů v jeho tiché oko...

A jak opouštěli hřbitov opíral se již úpal slunečních paprsků o jich záda. Byl teplý, mládím kypící břez. V polích zelenala se ozim. Jaro rozevíralo pupeny kaštanů, vroubících cestu z Olšan.

»Hle jaro je tu« — poznamenal Staněk, sedaje do povozu, čekajícího před východem ze

hřbitova. »Tenkrát bylo také jaro, když jsme se k vám tady s kolegou přistěhovali, milostivá paní.«

»To nám bylo lépe,« mínila Anežka.

Hovorka přikývl instinktivně.

Staňkovou myslí letěla vzpomínka na onu vycházku na »Nebozízek,«, myslí Anežčinou zableskl obraz námluv Hovorkových.

Oba sesmutněli . . .

Nemluvilo se víc.

»Jak bude dál?« ptala se Anežka ve svém nitru, pozorujíc Hovorku vedle ní sedícího. Jeho oko bloudilo po polích lesknoucích se omlazenou zelení . . .

Staněk zkoumavě hleděl s tváře klidného manžela na obličej Anežčin, jejíž oko bolesti zmdlené spočinulo na snítce konvalinky, již utrhla z věnce sestřina na památku. Pozoroval jemné tkanivo žilek, prosvítujících z bledé skráně její a zaslechl odměřený její dech. Zdálo se mu, že spí.

Umdlela, myslil si a obraz ten zdál se mu symbolem příštího života dvou těch lidiček. Při-jde-li kdy jiskra, která by oživila tu příliš ospalou jednotvárnost jich společného života, který na ně v budoucnosti čeká?

A když kočár zastavil před bytem Hovorkových, objevilo se, že přes rachot kol Anežka usnula a spala celou cestu . . .

»Přišla na mne mdloba,« omlouvala se.

»Hm«, poznamenal Hovorka.

VII.

Brzy přišla Anežka k poznání, že spánek, ona okamžitá malátnost, která ji po pohřbu přemohla, byla předzvěstí velké události.

»Budu tedy přece matkou!« opakovala si několikrát. A navazovala na to poznání celičkou řadu starostí, drobných a větších, které vyplňovaly teď její nitro, dříve tak rozhárané a neukojené.

První, co udělala, bylo, že si opatřila stroj a začla šít košilky a prádélko všeho druhu. Hovorka zdál se také být poněkud účasten těch starostí, alespoň nechodil již tak často večer z domova a pečoval o pohodlí ženino.

Pozval i sestru do Prahy, aby paní pomáhala. Byla to doba pohnutí, plná příprav, očekávání, doba stálého rozruchu. Ale i těžkých někdy starostí. Anežka byla slabá a často postonávala.

Professor jevil potěšení z toho obratu. A při návštěvě jedné — přicházel teď častěji — usnešeno, bude-li to dceruška, že bude vychovávána zcela dle jeho zásad. I Hovorka musil v tom povolit.

Professorovi zdálo se teď často, jakoby byl k rodině té přikován. Přičítal to jakési neviditelné vibraci a slučování příbuzných duševních motivů, které vyvěraly v pohnuté duši jeho a duši Anežčině. Bylo mezi nimi oné podobnosti duševních hnutí, která činí ze dvou lidí takové přátele, že druh v druhu vidí bratra. Blížily se k sobě svými náladami, svými vzněty, svými názory . . .

A v té spokojenosti, která jej činila opět klidnějším, konal přípravy na prázdninovou cestu. Odejel do Norska. Norsko, se svými pobřežími, se svým bouřným ovzduším mořským plným změn, Norsko se svou mladou literaturou, beroucí se po nových stopách uměleckého snažení, lákalo jej dávno již . . .

Použil s chutí volných prázdnin a oddal se cestování s nadšením. Uvolnilo se mu.

Všimal si všeho, všimal si i ženské otázky a seznámil se prostřednictvím přítele s několika ženami, spějícími na dráze ženského sebevzdělání k nové etapě ženského ruchu emancipačního . . .

Ženské typy norské národnosti mu imponovaly. Našel zvláštní zálibu v těch štíhlých, urostlých postavách s tváří zdánlivě chladnou, úctu vzbuzující, ale pohnutých, ušlechtilých vznětů. Mnohé oko ho rozehrálo, mnohá tvář vtiskla se mu hlouběji v duši.

Cítil roztoužení, když si vzpomněl na své krajanky, u nichž v budoucnosti si sliboval téhož nadšení, téhož vyrušení, téhož pokroku v otázce ženské . . .

V Kristianii došel ho dopis Hovorkův, v němž mu oznamoval narození dcerušky, a v němž jej žádal o kmotrovství.

Byl dojat. Vzpomínka přátel, dolétší k němu až sem k břehu mořskému, hrála jej, těšila jej. Odpověděl vřelým dopisem, odeslav do vínků

své kmotřence přání šťastnějšího a lepšího pochopení života a jeho tajů, než jaký bývá zpravidla údělem novorozenkám jejího rodu.

Za čtrnáct asi dní, když se vrátil ze své cesty do Prahy, pospíšil s návštěvou u Hovorků. Posadiv se, se zálibou pohlížel na malou holčičku, jak se živě pohybuje na klíně šťastné matinky, jejíž oko lesklo se nadějí a netajenou slastí mateřské pýchy.

Porozuměl té její radosti, chápal to její vzrušení, to rozpjetí její citů, jimiž zanášela malé, drobné to tělíčko vlastního plodu, v němž skrýval se snad obraz vlastní její duše.

Chápal ten bezměrný cit její a tu její nervosní starostlivost, jež zírala z neklidného oka jejího, kdykoli se k němu obrátila s otázkou: »Vidíte, že mně to dítě neumře, vidíte, že je odchovám?«

Zdál se chovati tutéž starost.

Když odcházel, bylo již dosti pozdě. V sadech na Karlově náměstí viselo již přítmí na větvích

keřů a stromoví, na nichž se zachvívaly prořídle listy, zbarvené podzimem. »Hle, podzim je tu, ani jsem se nenadál,« zvolal professor.

Chlad blížících se dnů říjnových pronikal již i tělem jeho a sáhal do nitra, které zcitlivělo prožitými dojmy a cestou právě podniknutou.

Tesknil a vzpomínal. Vzpomínal uplynulých let, plných bojů a příprav.

»Kam jsem dospěl za ten celý čas?« ptal se sama sebe, pohlížeje na oblohu, jež, jakoby se vzdalovala, ozářena záplavou hvězd.

Vzpomněl si na moře, na Norsko . . . »Oč jsou oni tam blíže než my zde? Oč jsou šťastnější, klidnější?«

A myslil na tu naši budoucnost, když zřel tu oblohu vzdálenou a — povzdechl si.

A tesknota, jež kolkolem tlačila se v kouty křovisek, v rozházené záhony, pod setlé a sežloutlé listy, usadila se i v jeho srdci, jež toužilo a umdlévalo.

Konec.

H. EMINGEROVÁ.

PASTEL.

V SNECH SLÝCHÁM UMDLENÝCH . .

O hlasné, dlouhé chodby klášterů
v snech uděšených vídám nejčastěji,
kde lesklé oči bledých páterů
pod lampou mžikavou se extaticky chvějí;

kde mřížením je vidět opuštěné dvory
zšeřilé stínem starých kaštanů,
jež hučí mdlobné, potácivé chóry
a kloní se ze strany na stranu;

kde v snětech šeríku srub studny rozvalené
se dělí s ptáky o truchlivé sny,
když první stín se chvatný v houšť tu vžene,
kam plakat chodí novic nemocný.

V snech slýchám umdlených jak stromy šumí
a rachot okovu, té mrtvé studni na dno
a v houšti nemocný jak vzdechy novic tlumí,
když ve dvůr padá podvečerní chladno

VIGILIE.

Já přál bych si mít svatvečer před velikými svátky
okolí plné čekání, vzduch omamný a sladký;
šeptání lidí zdušené, již k portálu se kupí
u chrámů zpola přivřených, kde varhan přival úpí.
Na pozdním nebi západním by fantastičně vlály
korouhve mračen červené, jež pozvolna se kalí
ve draperii ztemnělou; kéž kajicně se sklání
nad ložem slunce mroucího, jež mdle se smrti brání,
poslední záři vydechnouc, ve vlastní tonouc krvi.
. . . Na šerých dlouhých lučinách by bludic kahan prvý
do temna modře vzplápolal jak ostré ďáblí oko.
By ohníčky hvězd třaslavé se vznesly převysoko!
By zvony různých nuancí, jichž srdce dlouze bijí,
se kymácely, zpívaly: »Zvoníme vigilií!«
Pak přál bych si být uprostřed kdes široširých polí,
vysoce, slavně zpívat vše, co povznáší, co bolí

SVĚDOMÍ.

Vy nevíte o boji se svědomím?
Když vaše síň se šerem naplňuje
a věže vysílají první netopýry?
Vy nevíte o boji se svědomím?
Když noční mlhy dusné závoje
obtáčí vítr kolem starých domů
a v slepých ulicích, kde není rozžehnuto
bloudící papíry svým šelestem vás straší?

Pod každým kročejem když dlažba smutně duní
a potrhaným mračnem civí na vás hvězda
tak sama jediná! A vyčítá tak tiše!
— — Pes z prahu zahnaný kdes nejistě se choulí
a žalně vyje. Nemá domova.
Vy nevíte o boji se svědomím?
Když nic vás nenapadá, nic, než modlitba
za všecky zoufalé, již utíkají k vodám,
k těm vodám mřít, jež z dálky mrtvě hučí . . .

NÁLADA.

Kdys v dusném večeru, jak bývá před bouří,
u prostřed ztichlých niv za městem hučícím
jsem potkal Náladu. Šla s hlavou skloněnou
a krokem tlumeným a volným a tak mdlým.

A ke mně přistoupila a zrakem zavhlým
mi ve tvář pohlédla a měkkou rukou svou
mne lehce pojala a slova nemluvíc
mne vedla stále dál krajinou zmrtevšou.

A když jsem vracel se, šla se mnou mlčky dál,
u města stanula a prchla před domy
— z nichž vírný život vřel — do pustých samot svých:
Já cítil k smrti až že po Ní teskno mi!

ANT. BEBR.

VRAK.

Oceánem daleka
vrak mé duše plul,
obzor tměl se pod mraky,
z dálky vítr dul;
roztrhány plachty bílé,
marné tužby z mládí zbylé,
stěžeň zlomen v půl.

Velký stožár ideí!
Ku nebi až čněl,
však před bouře orkánem
třásl se a chvěl,
padl. A teď v lana sedá
smutná upomínka bledá:
co jsem toužil, chtěl.

Jako racek znavený
v duši klesla mou,
v lanoví mých myšlének
ozvala se tmou . . .
Marně . . . Odehnat se nedá,
odlétá, a zase sedá
v trosku rozbitou —

Soumrak lil se z daleka,
smutek vzduchem táh',
a jen racka kvílení
vlálo v teskných tmách.
Jeho dumnou písni zpita
moje duše, troska zbitá
zmizí v hlubinách . . .

J. MACH.

Z ELENÁ STUDÁNKA. — DRAMA O JEDNOM DĚJSTVÍ. — NA- PSAL J. LUHAVSKÝ.

(Chudobná světnička malé chaloupky vysoko v horách. Stěny s opadalou omítkou, zdobené nevkusnými obrázky svatých. Na nízké posteli sedí stařec. V okně množství květin. Břečťan plazí se po stěně kolem zčernalých hodin a končí nad obrazem Panny, jež do polovice zakrývá. Teplé ticho vane kolem, rušené pouze slabými údery kyvadla

hodin. Husté šero leží na všem. Ptáci v dálkách zpívají a kdesi zurčí pramen. Chvillemi silněji zahučí píseň lesů. Není to klid štěstí co se kolem rozkládá, ale melancholický, trapný klid očekávání.)

Děd. Otevři dvěře, Kristo, aby sem mohlo slunce. Vidiš je?

Krista (otevře).

Děd. Tak fialově svítí a kývá dlouhými paprsky na mne . . . Ó, přijdu, přijdu se přitulit.

(Krista stojí stranou ve dveřích s rozpoutanými vlasy. Hlavu její s podobou Madony intensivně osvětluje záplava rudých červánků. Hledí úsměvně do vnitř světnice, kde stíny večera honí se s vpadlými paprsky a její postava tvoří veliký, neurčitý stín.)

Pojď ke mně, dítě... Slyšíš to burácení? Tam venku, v horách — slyšíš je? Všecko se chvěje pod ním. (Stlumeným hlasem tajemně.) To přišlo svědomí, Kristo... Bojím se, že k nám přijde také... Ale když bude slunce svítit a ptáci když budou zpívat — neodváží se... I ty u mne zůstaneš, Kristo... Mám rád tvou teplou přítomnost — vid', že zůstaneš? A po celou noc...

Krista. Zůstanu, dědoušku, zůstanu — a ráda zůstanu. Tak jsi tu vysoko, dědoušku — vysoko — oblaky líbají tu tvoji chaloupku a hvězdy se sem dívají mnohem důvěrněji... Jako princ nějaký jsi tu, dědečku, jako zabloudivý princ...

Děd. Zemdlený princ, děťátko, k smrti znavený.

Krista (náhle rozradostněna). A povídat budeš, dědoušku, povídat. Tu smutnou pohádku o bílé ženě, jež před tvou chaloupku chodívala do zelené studánky máčet své rusé, dlouhé vlasy... Začal jsi již jednou. (Prosebně.) Budeš, dědoušku?

Děd (vzrušen.) Dnes ne, děťátko, dnes ne... Hrozím se toho burácení. Hněvala by se ta bílá dívka, hněvala — oh, vím to jistě...

Krista (laskavě). Oh, ne, ne, (určitě) dnes se nikdo nemůže hněvati — v takový milý, radostný večer... Slyšíš ptáky? Tak vesele nikdy nezpívají... A tolik vůní kolem jde — tolik vůní... Mám je vpustit oknem, dědoušku, mám?

Děd. Ne, děťátko — neotvírej okna — mohl by sem zabloudit tajemný host, co kráčí po horách... I dveře potom uzavřem až slunce zapadne... (Pauza.) Slyšela jsi mluvit vodní růže, Kristo?

Krista. Ne, dědoušku.

Děd. Mluví o půlnoci, dítě, za rok dvakrát — když den trvá nejdéle a když první babí léto polétá... Dnes budou mluvit — i v zelené studánce budou mluvit. Nesmíš tam, dítě, nesmíš...

Krista. A proč, dědoušku? Proč nesmím, dědoušku?

Děd. O smrti mluví — té temné příšeře šťastných, miláčku.

Krista. Nebojím se, dědoušku!

Děd. O konci nám drahých, dítě. (Pauza.) Nepůjdeš, Kristo?

Krista. Ne, dědoušku, nepůjdu. Ale vid', ty budeš povídat — usednu tiše k tobě a ty při zářivém západu budeš povídat tu tesknou pohádku o rusovlasé ženě — a uvidíš — i ptáci se utiší a přilétnou poslouchat a vodní růže sem budou naklánět své bílé kalichy a zapomenou povídku o smrti, nebudou věštit a jen budou vzpomínat, jak směly kdysi také líbat krásnou rusovlásku...

Děd (po chvíli). Je to tak dávno, dítě, tak dávno. Tenkrát byli lidé ještě dobří, Kristo. Rusalky chodily k nim — v létě k bystřinám, kde bez bázně koupaly při záři měsíce svá průsvitně bílá těla a v zimě na prástkách, ukryty ve lněné kužely poslouchaly naše horské, tajemné pohádky... To jsem byl ještě mlád tehdy, Kristo — veselý junák... (pauza). Kristo — někdo k nám jde — neslyšíš? Kolem okna kráčí — zavřela jsi dobře, Kristo?

Krista. Dobře, dědečku, utiš se... (Pauza.)

Děd. K naší studánce chodívaly také. Toužil jsem je spatřit, ale marně. Až jednou — když zapadalo slunce — uviděl jsem u studánky bílý pás. Vzal jsem jej — byl jako z mlhy tkaný — a odkvapil domů. (Ustrašen.) Již zase ten šelest kročejů. A slunce zapadá... Zpívají ještě ptáci? I ty hlasy umírají kdesi v daleku.

Krista. Mám uzavřít dveře, dědečku?

Děd. Učiň tak, Kristo — zapadlo slunce, zapadlo — v krbu louč zapálíš, Kristo — bude nám sluncem a já nechám vzpomínky zpívat do naší samoty...

Krista (po chvíli). Povídej, dědečku — povídej — — —

Děd. Ale musíš být ticha — docela ticha. (Pauza.) V noci kdosi fukal na okno mé komůrky. Byla to ona. V měsíční záři stála přede mnou bílá a krásná a se slzami ve zraku mne prosila o navrácení pásu. Uvedl jsem ji do své komůrky, zaplavené světlem měsíce a noc ta byla

mou nocí svatební — nocí mého štěstí... (Vzrušen.) Postav se, Kristo, ku dveřím — opři se o ně — kdosi cválá kolem — oh, jaký to divoký shon — jsou dva — slyšíš? Jeden stojí u okna — těžce oddychá — — — někdo sahá na dvéře, Kristo!!

Krista. Nikoli, dědečku — to vítr se o ně opřel.

Děd. Vítr — vítr — oh, to není vítr, není — (Světlo na krbu se matně míhá, chvílemi vzplane a ozáří celou světničku. V dálce se rozpoutává bouře.) Ticho. To je podivné ticho, Kristo! Slavné ticho! I ty hodiny nějak zmlkají — — — Oh, takové nekonečné ticho.

Krista. Bouřka se blíží, dědečku.

Děd. Mýlíš se, dítě, mýlíš — to není bouře — vždyť je ticho... (Hukot bouře se stupňuje, na okno dopadají deškové krůpěje.) Chceš znát celou mou pohádku? Poslyš: má rusalka žila u mne dva dny a utonula — v zelené studánce utonula. Našel jsem ji s vodní růží v ruce, mrtvou. Tenkrát jsem přestal věřit, Kristo... A víc vodní růže ve studánce nerostly — až zase letos... Chá-

peš, děťátko? Dnes budou mluvit, předpovídat — dnes — za chvíli...

Krista. Dědečku, dědečku!!

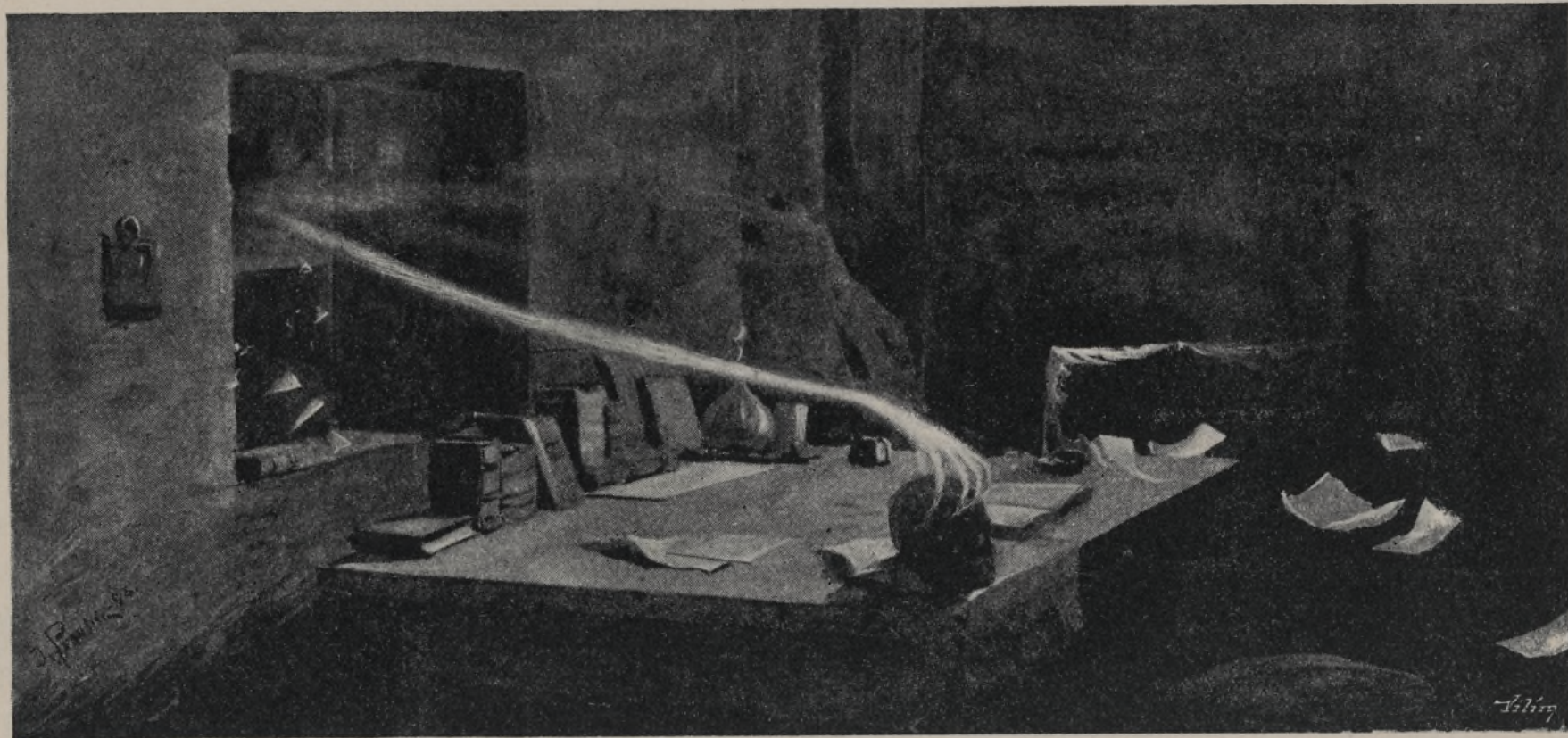
Děd (v extazi). Dnes svědomí kráčelo po horách a ví o mně... Vidiš, jak sem hledí oknem? A tam — tam sedí skrčeno v koutě — ty šedivé, smutné oči, ty!! A na dvéře kdosi buší odměřeně buší... (Skoro jásavě.) Slyšíš ty zvony? Na všech horách se rozzvučely...

Krista. Dědoušku, dědoušku!

Děd. To je slavnost návratu... Otevřte — dvéře — Ona přijde — slyšíte — van nekonečných perutí?

Krista (otevře. V zablesknutí je vidět zelené světlo nad studánkou a světlý stín mává vodní růží a slavnostně se blíží k chatrči.)

Děd (v agonii, mluví trhaně). Hle, mluví bílé růže — ky—nou mi, kynou... Vidiš — ty stíny — ten tmavý ustoupil — světlý se blíží... Jdu! Jdu radost—ně!... Halelujah! — — — — (Bílý zjev stane ve dveřích a celá jizba vzplane jasem. — V dálce zaburácí hrom.)

J. PANUŠKA.

NOCTURNO.

KRONIKA. — ZE ZAPOMENUTÝCH KAPITOL.

Život výtvarných umělců pražských od dob národního probuzení byl čilý a vykazuje kapitoly, o kterýchž občas zmínku učiniti bude z různých příčin zajímavá. Nemluvili vždy jen výtvarnou svou prací; když bylo třeba, pověděli jasně slovy žádosti, touhy a náhledy své. Máme po ruce z nedávné doby dvě kapitoly, které tvořily projev značného počtu umělců pražských; čteme na nich podpisy šestatřiceti umělců různých směrů a odborů, kteří v četně navštívených schůzích pojednávali na počátku roku 1893 o závadách touženého rozvoje výtvarného umění v Čechách. Vybíráme části podstatné:

Protokol schůze ze dne 18. února označuje, že hlavní závadou rozvoje umění výtvarného v Čechách je nedostatek pochopení práce výtvarné a vidí možnost nápravy v součinnosti literární výchovaci; výsledek porady první shrnuje v těchto větách:

Politický boj, boj za práva národa našeho, zatlačuje v listech denních do pozadí jiné, pro povšechný rozvoj kmene našeho důležité zájmy a mezi nimi i ony, jež duchovní činnosti se týkají. Přirozeným vývinem pokročilo u nás porozumění pro umění literární i hudbu, ne však ve stejném poměru porozumění pro umělecké práce výtvarné, čehož ne poslední příčinou je, že při nedostatku samostatných statí o umění v denních listech našich scházely dosud poučné články o důležitých zjevech a otázkách uměleckých. Články takové, mají-li prospívati, tu v nich vždy pamatovati jest, aby budily zájem a šířily porozumění pro uměleckou činnost domácí, aby byly prostředníky mezi umělcem a obecností. Tento úkol sprostředkující a výchovavací posvěcen býti musí úctou ku vši cenné, poctivé práci, ať objeví se ona kdekoli, a touhou za neustálým rozkvětem a zdarem jejím. Články, které tohoto posvěcení postrádají, jež psány jsou jednou s ohledem na osoby, jindy beze seriosnosti a opět jindy bez odborné znalosti, nemohou při nejskvělejší formě stylistické přispěti k šíření správných názorů o umění v kruzích širších — ony nejenom že nepřispívají ku zdatu věci, nýbrž způsobují jednak zmatek v kruzích neodborných, jednak roztrpčenost v kruzích uměleckých. — Umělci shromáždění zatoužili po tom, aby tyto společné názory jejich došly uvážení a uznání v denních listech a časopisech našich a zastesklí nad obvyklým způsobem anonymních kritik, psaných snad s dobrou vůlí, ale často beze vši znalosti odborné, někdy pak docela bez náležité poctivosti a nestrannosti.

Úvahy a stesky tyto, ve valném shromáždění umělců pražských pronešené, našly pak projev v této, řekněme, resoluci: »Rozšířenější listy české denní i týdenní mějtež stálou rubriku, věnovanou umění výtvarnému, ve které by věcnými a poučnými články byl buzen zájem pro výtvarné umění domácí. Rubrika tato nechť svěřena jest péči odpovědného referenta výtvarného, který jmenem svým ručí za obsah článků uveřejněných; referent ten nechť jest redakci upozorněn, že účelem článků takových jest ne aby byly soudnou stolicí pro umělce, nýbrž prostředkem k šíření pravého porozumění umění výtvarného v širších kruzích. Při kritice odborné nechť podepíše se pisatel plným jmenem, neboť není slušno, aby

ten, jenž nechvalně jmenuje jména tvořících umělců, sám veřejnosti zatajen zůstával. — Listy denní mějtež náležitou pozornost k otázkám uměleckým, všímejtež si důležitějších soutěží uměleckých, jichž vypsání uveřejňujtež laskavě v denních zprávách na vynikajícím místě a to nejméně třikráte za sebou, aby neunikly pozornosti nejen umělců, ale i těch, kteří se o věci umělecké interesují. Nemenší důležitosti pro zdar domácí práce jest i to, aby v časopisech popřáno bylo místa steskům proti nesprávnostem konkurenčního řízení.«

Ve smyslu tohoto usnešení dopsáno bylo všem denním listům a čelným časopisům pražským s podrobným označením, v jakém směru by listy naše k šíření porozumění pro práci výtvarnou přispěti mohly. V málo jen případech došly dopisy ty vůbec povšimnutí a zjistiti výsledky jich stěží by se podařilo. A tak umělecké otázky i veliké důležitosti zapadají u nás dále ve spoustách prachu denním ruchem zvířeného v naprosté nepovšimnutí, a když již je nevyhnutelno jich se dotknouti, stává se tak zřídka kdy věcně a tak, aby z toho světlo vyšlo; otázky umělecké obyčejně mlhy zahálí a větry zanesou vždy stejně, ať již jde o postavení pomníků, ať jde o úpravu Prahy, ať se jedná o naše umělecké instituce, ať o činnost uměleckých spolků, ať o zachování uměleckých památek, ať o zajištění správnosti při veřejných soutěžích uměleckých, ať jde o zajištění rozvoje domácí práce umělecké i řemeslné, ať jde o zjevy škaredé, volnému rozvoji uměleckému sebe vícebránící — vždy z některého konce zvednou se milosrdné mlhy, které pláštěm svým zakryjí záležitosti ony a zabrání, aby se o nich věcně hovořilo. Je to náhoda, je v tom úmysl? Kdož ví! Faktem však zůstává, že zájem o záležitosti tyto jest tak chabý, že listy naše doposud zřídka kdy věnují jim pozornost zaslouženou. Jistě že i na umělcích jest veliká v příčině té vina.

Protokol schůze ze dne 3. března tlumočí pronesené náhledy a přání takto:

Co druhá hlavní závada označena byla jednomyslně malá uvědomělost naprosté povinnosti oproti práci domácí, která káže, abychom se omezili při vši duchovní činnosti vůbec, a zvláště ve věcech umění se týkajících, na vlastní síly své. Příčiny druhé této osudné závady pro rozvoj práce domácí nelze snad ani jinak označiti, jak by bylo lze vysvětliti sobě zjevy ony neblahé, tak zhusta se u nás vyskytující, které prozrazují, že přes skrovné potřeby umělecké a při nepopíratelné snaze a nadání umělců a sil domácích, jichž není přece nedostatek, vypomáháno bývá často uměleckou prací cizí. Neopřekvapovalo by jednání takové při jednotlivcích aneb korporacích nepřátelských avšak v poslední době častěji se stává, že i společnosti domácí, české obce i korporace, jež vlasteneckými se zovou, objednávají za české peníze umělecké práce za hranicemi Čech u umělců a závodů cizích.*)

*) Zápisník schůze ze dne 3. března zmiňuje se o celé řadě hříchů v tomto směru učiněných, zejména o děkanském chrámu v Praze, kostele Vyšehradském, Karlinském a Vinohradském, jichž dek. maliřská vyzdoba byla pořizena firmou maliřskou z Vídně, dnes bychom musili k hříchům těm opět nové připojiti. Zmíniti bychom se musili o slovu radikálního pana obecního staršího Storcha, jenž nenalezl mezi českými architekty jména, které by mu dosti zvučelo a musil hledati rady jednak u člena německého spolku zdejšího, jednak u vídeňského architekta Krieghammera — zmíniti by-

Zjevy takové jsou po jednomyslném soudu umělců, kteří schůzím zmíněným obcovali, tak smutným svědectvím naprosté neuvědomělosti o předních cílech národních a o významu práce umělecké v kulturním životě národním, že by zhoubo bylo míjeti zjevy takové mlčením a nevšímavostí; tu nezbytno pro zdar duševního života národního, pro zdar umění domácího na ně upozorňovati a všemi silami působiti k jich zamezení. Není málo případů takových. Ony zevrubně uvedeny zabíraly by celé stránky. Ve většině případů těch nelze mluvit o zlé vůli objednavatelů, avšak ony zřejmě svědčí, že nebyl u nás doposud všestranně vystižen pravý význam vlastenectví, které jest přece jedině přirozeným způsobem, jímž může každý svým dílem, dle velikosti svých sil, dle místa, v němž mu působiti jest, přispívati k všeobecnému povznesení. Proto vidí se býti umělcům výtvarným třeba, aby k zamezení zjevů uvedených šířen byl především a to všude správný názor o vlastenectví, aby byl objasňován a prohlubován. Nynější pojem o vlastenectví jest namnoze ještě takovým, že není divu, že z mnohých stran byl diskreditován. Vždyť považováno jest vlastenectví za něco, co není v žádném spojení s náležitým názorem světovým, ba co jest i mimo přirozenou životní morálku.

Jest poučeno přihlídnouti, jak se jen ponenáhlu vyjasňoval názor o vlastenectví. Do nedávna stačilo k němu velmi málo; vlastencem byl zván, kdo se nestyděl česky mluvit, rodina jeho mohla býti při tom německy vychována, jeho dům mohl býti uzavřen všemu domácímu duševnímu hnutí, všem zjevům jeho — stačilo k vlastenectví naprosto uznávati právo na bytí národa českého.

Bohudík neplatí a nestačuje více tento názor o vlastenectví, avšak dnešní názor jest doposud o málo hlubší. I dnes setkáváme se se zjevy, které o tom svědčí. Nejsou řídkostí opery české na německé libretto, písně na cizí slova, cizí díla umělecká v českých domácnostech, městech, místech, kde domácí práci nezříme, a podobných věcí více. Věru, že až vystihne se hluboký význam vlastenectví, až ono nebude jen prázdným zvukem, až nabude významu pro jednání a činy každého z nás, pak přece nebude možno ono neblahé protežování cizího na úkor vlastní bytosti národní a práce domácí.

Proti náhledům svrchu pronešeným mohla by se snad i v dnešních dnech vyskytnouti námitka, ku př. že při zaopatření výzdoby umělecké, při zaopatření děl uměleckých má rozhodovati jedině cena díla bez ohledu na směr a národnost původce jeho, ta vnitřní cena, která podmíněna není okolím, v němž dílo umělcovo povstalo, a že plní nejlépe vlasteneckou povinnost svou ku př. ti, jimž jest se starati o výzdobu některého kostela v Čechách, když při volbě její neví se úzce na hranice zemské neb národnostní hledíce jen k tomu, aby zaopatřili pro chrám umělecké dílo absolutně

chom se musili o skvělé zakázce páně Rotově německé firmě Röhrsově, kterou — ačkoliv z nákladného zařizování celého domu to byl jediný výdělek Němci poskytnutý osobností o české umění jinak velice zasloužilou — na pranýř přibíl sice náš největší žurnal, ale při tom téměř současně doporučovati se neostýchal divadlo »Varieté«, aby bylo plněno českými návštěvníky bez ohledu na to, že jeho německo-israelitská zpráva při provedení rekonstrukce značným nákladem o českém umění a průmyslu praničeho nevěděla: architekt Němec, štukateři Němci, malíři Němci. Vesměs Němci z různých končin Evropy. To však nevdá, jen když je reklama česká!

nejlepší, ať ono již původu domácího, neb ať jest cizí. Mnozí praví ještě dnes: Umění jest mezinárodní, jest kosmopolitické, v něm není hranic, jest šosáctvím omezovati je úzce.

Proti námitce takové staví čeští umělci výtvarní následující otázky:

Jak by se byla vyvíjela z počátku tohoto století literatura domácí, kdyby se dle této zásady bylo jednalo, dle zásady, která jest jasně obsažena při článku o české literatuře v Brockhausově Lexikonu z r. 1837, kde se praví, že jest bláhovo vzdělávati malou zakrnělou zahrádku domácí české literatury, když kolem kynou vábné háje literatury německé. Bylo lze tehdy, na počátku tohoto století srovnávati domácí literární produkci s onou Němců? A přece jak nezbytnou byla práce prvních pěstitelů domácího písemnictví těch naivních lidiček, nechápajících dostatečně dobrodiní cizí kultury, nad jichž prací pohrdavě nosem se krčilo, kteráž však přece nesla blahodárné — obdivuhodné ovoce. Zda by se bez práce těchto prvních naivních nadšenců byla domácí literatura kdy byla probrala k zjevům, jakými byli Čelakovský, Kollár, Erben, Hálek, Neruda, Heyduk, jakými jsou nyní Zeyer, Čech, Vrchlický, z nichž každý novou notou zapěl v domácím umění básnickém? Bylo by umění ono té výše dostupilo, kdyby se zde byla nastoupila cesta, jaká se nastupuje u nás tak často i nyní ke škodě výtvarné práce domácí?

Jeť umění květem kulturních snah národa, ono zkvétá v příznivých okolnostech z kmene a větví duchové činnosti národní. Nemají-li ony vlastních květů, tuť marné jest zdobiti je květy cizími a děje-li se tak přece způsobem nepřirozeným, stává se tak marně, neboť z květů těch ovoce nevzchází. Však pěstují-li se přece květy cizí a zanedbá-li se péče vlastního kmene, ujímá-li se mu půdy, vzduchu a vláhy, tu zřejmě hřeší se na vlastním životě národním.

Nejvyšší díla umělecká, která jsou vrcholem vši duševní činnosti, vši dovednosti rukou, vši síly ducha a hloubky citu, jsou vždy krev krve, duší duše, srdcem srdcí národa a půdy, na které vzrostly. Všechna díla taková, na něž s obdivem hledí dějiny vzdělanosti a dějiny umění, všechna díla tato jsou čistě národnostními. Velikostí svou však staly se majetkem všeobecným, celý vzdělaný svět vidí v nich vtěleny své snahy, jsou mu vzorem a zřídlem poučení a síly. Díla takovými přispívá národ k rozhojnění vzdělanosti povšechné, plní úkol svůj v řadě národů ostatních, v nich vtěluje ve formě nejdokonalejší bytost svou. Díla ta jsou původem a celou bytostí svou národnostními, však významem svým a účinkem mezinárodnostními.

K úspěchům české práce umělecké hlásí se a to právem celý národ. Veliká díla, za nimiž dřív neb později dostaví se ocenění všeobecné, nebývají jen zásluhou jednotlivcovou; k jich vzrůstu, zkvětání, uzrávání působí půda, na které vznikly i poměry v nichž vzešly. A protože lesk úspěchu českého díla padá nejen na umělce, jenž je vytvořil, ale i na kmen z něhož pochází, jest povinností tohoto ze všech sil přispívati k zúrodnění půdy a k upravení poměrů, aby díla taková vznikati a vyvíjeti se mohla.

Což by bylo bývalo možným, aby byla vznikla opera česká, kdyby se bylo nedostalo místa Smetanovi působiti na domácí půdě? Byla by vznikla opera česká, kdyby Sme-

tana nucen byl setrvati ve Švédsku? Měli bychom opery české, kdyby nebylo jeviště domácí otevřeno bývalo pracem jeho, nebo kdyby snad opery Smetanovy byly psány pro Švédy a Němce, kdyby k nim podklad nebyl vzat z českého světa, z českého žití, z českých bájí? Byla by vznikla koruna všech prací Smetanových, velkolepá píseň »Má vlast« na půdě cizí, pod vlivem světa cizího?

A může někdo namítnouti, že nemůže podporovati snahy umělců českých ničím, že nemůže ničím přispívati k uskutečnění a rozkvětu práce domácí? Vždyť každý, kdo jest přístupem pojmuti dílo umělcovo, kdo v duši radost cítí při pohledu, poslechu české básně, písni, českého obrazu, sochy, stavby neb i díla řemeslného, kdo budí zájem pro ně v kruhu přístupném, kdo hledí se vzdělati, aby schopen byl chápati dílo umělcovo, působí již něco, co jest nepopíratelně v prospěchu české práce umělecké. A to možno jest přece každému bez ohledu k poměrům a postavení, v němž žije. Však mnoho jest i těch, kteří mohou působiti a prospívati i jinak ku prospěchu práce domácí. Nespočetné jsou sumy, jež padnou v domácnosti k zaopatření bezcenných cetek jinde vyráběných, které by nahrazeny mohly býti předměty uměleckými práce domácí. Jest mnoho jednotlivců, kteří ač mohou, nezaopatří sobě během let ani jediné cenné práce domácí, kteří vydávajíc značné obnosy, necítí nijakých povinností, aby obnos takto vydaný nesl užitek zvýšený podporováním vzrůstu a mohutnění produkce domácí.

Ještě jedné námitky jest se dotknouti. Práví se, že objednáním a přenášením cizí umělecké práce do Čech může naléztí práce domácí vhodné vzory, jimiž lze nedostatečné umění domácí obroditi. Nehledíce k tomu, že námitku takovou pronésti snad může jen ten, kdo nezná vůbec neb jen povrchně dějiny kulturní a historii umění, kteráž naznačuje, jakou cestou se bral rozvoj duševní národů, tvrdí umělci čeští, že nescházelo Čechám, které leží takřka v srdci Evropy na rozhraní dvou velikých kulturních světů, že nescházelo jim a nikdy scházeti nebude různých vlivů cizích blahých i neblahých bez všelikého jich vnášení. Umělci výtvarní poukazují dále k tomu, že většina umělců domácích za zdokonalením svým studuje památky cizí na místě jejich povstání, kde jediné jest možno vystihnouti plný význam jejich i souvislost se životem kulturním toho kterého národa.

Umělci shromáždění poukázali dále i k tomu, že u nás nescházelo a dosud neschází množství těch, kteří pilně o to se starají, aby umění domácí nebylo izolováno, kteří více se starají o pěstování a šíření vzorů cizích než domácích. Spíše jest toho litovati, že nedostává se práci české dostatečná péče i se strany naší, čehož zřejmým dokladem jsou musea naše a galerie, v nichž práce česká pořáde jest odstrčenou popelkou. Jinde by zjevy takové byly nepřirozenými, u nás pak jeví se ony přímo samovražednými vzhledem k tisíciletému boji, který těžko i nám vybojovati bude, pakli neumožníme, aby podporován byl svérázným uměním a vydatnou původní uměleckou činností. K tomu pak je třeba, aby v nečetném národě našem šířilo se zde rychleji než dosud pravé uvědomění o národních cílech a pravých cestách k nim. Jest třeba znáti významu práce domácí, její cenu

v kulturním našem žití a jest třeba sebrati všechny síly, které podmiňují zdar její a brániti, aby silami těmi marně nebylo. Přispěti zde může každý v mezích síly své.

K těmto dvěma kapitolám na něž snad i se strany umělců bylo zapomenuto, připojujeme dnes jiný projev výtvarných umělců, kterýž nepostrádá časovosti ve dnech, v nichž proti náhledům poradní komise umělecké v příčině úpravy malostranského náměstí se postavily náhledy celé řady zástupců obecních, jak pevně přesvědčeni jsme, v neprospěchu Prahy. Projev takový vyvolán byl touhou po zajištění Prahy, jak vzhledem k zachování jejího rázu a uměleckých památek hlavně stavebních, tak i vzhledem k upravení částí nově se tvořících, lépe řečeno, projev ten vynutily mnozíci se obavy nejen o starobylý ale i malebný ráz dosud krásné Prahy. Jemu předcházela řada projevů majících vztah k zachování jednotlivých stavebních a výtvarných památek pražských. Některé z projevů těch vzešlých v Umělecké Besedě a Spolku architektů a inženýrů král. Českého byly výsledné, valná část jich výsledku neměla, a bylo by žalno podrobně je zde vypočítávati. Po delších nejdříve soukromých pak spolkových úradách podán byl radě městské pamětní spis tohoto znění:

»Není výmluvnějšího svědka o způsobu života, o vzdělanosti a dovednosti některé kulturní doby nad památky výtvarné, hlavně stavební. Pakli již jednotlivé z nich projevují ráz své doby, tím více činí to soubor jejich, jakým je část města neb město celé, a to tím spíše, jelikož s rozvojem umění stavitelského pokračovala pravidelně i dovednost v účelném a vzhledném seskupování staveb.

Umění stavitelů vrcholilo v dovednosti té, a mnohá stará města hlásají krásou a rozvojem svým nejen o výši umění, nýbrž i o péči obcí, které umění toto využítkovati dovedly v zájmu svém i budoucích.

Žel, že s povšechným uměleckým úpadkem v první polovici tohoto století pokleslo umění stavební a s ním i vzácné umění účelné a ladné úpravy měst. Stalo se tak jinde, stalo se tak i u nás. A teprve v druhé polovici tohoto století s ponáhlym rozvojem umění výtvarného přičiněním hlavně vynikajících umělců přicházelo se k poznání zapomenutých již zásad umění stavebního a ku vědomí panující jednostrannosti, která ohrožovala a hrozila zničení cenné dědictví dob minulých.

Od doby té věnují obce zvýšenou pozornost úpravě svých sídel, dovolávají se při tom znova pomoci a rady umělců a odborníků a snaží se všemožně nakročiti nejjistější cestu k zajištění rozkvětu nových částí svých měst, a pečují co nejúzkostlivěji o zachování starých, cenných ústředí jejich. Jest přirozeno, že výslednice péče té jest zaopatření náležitých cenných plánů úpravních, v nichž by, jak jen možno, vyvršena byla dovednost umělecká se znalostí hlavně všech potřeb bytu, spojení (komunikace) a zdravotnictví. Vkus a umění jsou tu hvězdy vedoucí. (Na radnici říká se »vedlejší«. Poznámka red.)

I naše obec obracela v době nedávno minulé zvýšenou pozornost úpravě Prahy. Zanedbané a poškozené historické a umělecké památky byly nákladem a péčí obce obnovovány, a vedle zlepšování závad zdravotních, zajišťováním dobré pitné vody, upravováním kanalisace, snaženo tu bylo hlavně dosíci zlepšené komunikace.

A. WIESNER.

Rozvoj Prahy a touha po důkladné nápravě a to hlavně v ohledu zdravotním, přivedly obec k důležitému podniku assanace a po předchozích pracích přípravných stojíme nyní na prahu důležitého pro Prahu období jejího přetvoření, její renaissance. V brzké době přestavena býti má značná část Prahy, jak naznačeno jest obvodem assanačním. — Obvod ten přiléhaje k historicky památným náměstím staroměstským, spojovati má nejživější a nejobchodnější část města s ná-
břežím obráceným ke krásné stráni Letenské od monumentální stavby Rudolfiny až k mostu Františka Josefa. Nově upravená ba většinou i přestavená tato část soustřeďovati má v sobě ruch obchodní, jenž podnícen bude zamýšleným přístavištěm u mostu; ona obsahovati má zdravé byty, nádhernější v ulicích a náměstích větších, menší a levné v tichých ulicích postranních, v ní umístěny býti mají nové budovy veřejné, které sluší připojiti ladně k uměleckým a historickým stavbám z dob minulých, rovněž jako zachovati tyto v plné neb zvýšené jich působivosti.

Nová tato část odstraniti má závady a nedostatky zdravotní, ona upravena býti má pro příští věky jako vhodný útulek, vyhovující po všech stránkách potřebám doby, ona uskutečniti má pomocí všech činitelů, jež jsou na snadě, vše to, co na jiných místech Prahy pro překážky pro tu dobu nepřekonatelné upravití nelze.

Ještě nepřikročilo se k provádění pro vzhled Prahy důležitého podniku. Doposud vykonány byly jen přípravné práce, které hleděly zajistiti zdar a rozkvet příští nové části města, hlavně po stránce veřejného zdravotnictví a účelného

spojení. Výsledek dosavadní práce přípravné zříme v uzákoněném úpravním plánu obvodu assanačního.

A tážeme-li se jak a pokud vyhovuje plán tento i požadavkům vkusu a krásy, zda zajišťuje vhodné a žádoucí upravení historicky důležitých náměstí, okolí umělecky cenných neb dějinně významných budov, ptáme-li se, zda jest při něm vzat náležitý zřetel k jich zachování a takovému upravení, které k jich prospěchu provéstí lze, tážeme-li se, jak zajišťuje plán assanační vábný vzhled s protější stráně letenské a s povýšených míst Hradčan a Malé Strany, přihlížíme-li, jak šetří všeobecně již uznaných zásad a pravidel při úpravě měst, a jak šetří základních myšlének založení města našeho, v nichž kotví svéráznost Prahy, tážeme-li se, zda hospodárně si počíná a zda hmotně s to jest zajistiti zdar obci, tu na všechny tyto otázky zní odpověď neuspokojující i tehdy, kdy ke práci vykonané pohlížíme co nejšhovívavěji.

Právem lze vytýkati úpravním plánům assanačním, že nešetřily zvláštního věky nezměněného rázu Prahy a to zejména při úpravě skupiny svérázných náměstí Staroměstských, které assanačními plány určeny jsou ke změnám, jimiž se vzhledu jejich neprospěje, aniž by se při tom získalo po stránce jiné. Jim právem vytýkati lze, že nešetřeno bylo při nich naprosto momentu uměleckého, však ani v ohledu na hmotný prospěch obce nevykazují ony nějakých předností. Úplně bylo při nich přehlédnuto jak i hospodářsky výhodno jest upravení význačných zajímavě seskupených ústředí, ať již náležitým, na vhodných místech rozšířením přímých ulic, ať upravením malebných průhledů na stávající monumentální stavby.

Nešetřně si plány ty vedou k cenným neb zajímavým památkám doby minulé v důležitých místech, nepřihlízejíce

K. ŠPILAR.

k duchu a podstatě původního založení, libovolně neb z jednostranných důvodů navrhuji změny neprospěšné pro vzhled Prahy, anižby za to poskytovaly jinde náležitou náhradu.

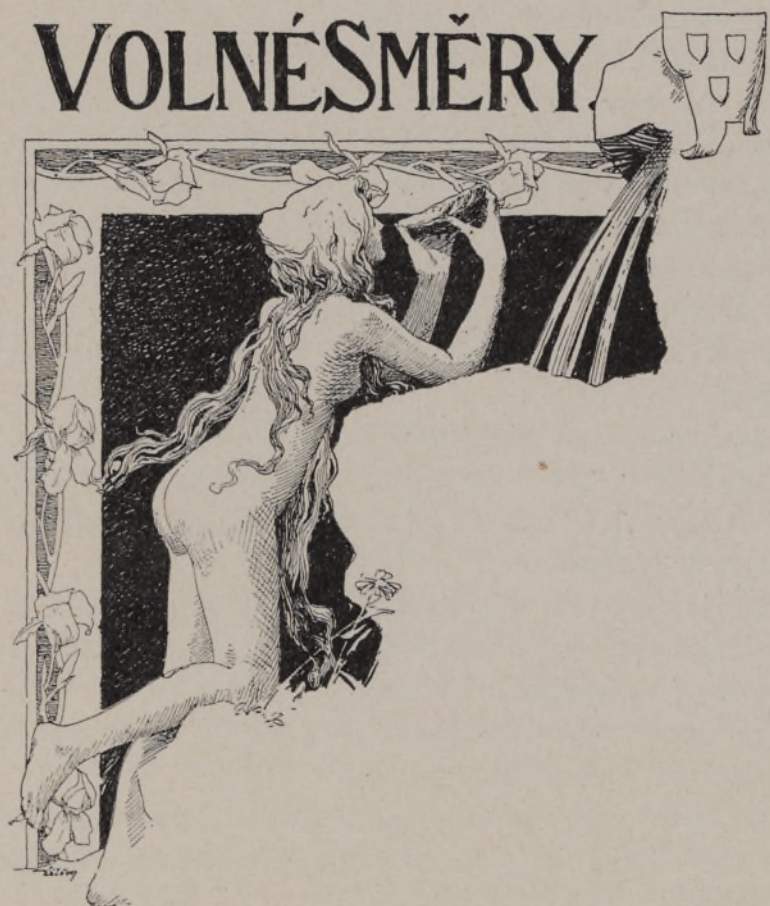
Však kdyby všeho toho nebylo, kdyby úpravné plány pro obvod assanační byly půdorysně dokonalými, zda stačilo by ustanovení směru polohy a šířky ulic a náměstí, aby jimi zajištěny byly alespoň hlavní rysy žádoucího, touženého, ladného zjevu, zda nesluší tu vedle půdorysného obrysu stanoviti předem i obrysy výškové a to alespoň hlavních příštích stavebních skupin a za příčinou tou postarati se v čas u umělců o perspektivní ideální projekty hlavních prospektů a to hlavně v okolí památných monumentálních budov?

Není-liž třeba zajistiti již předem výhodné místo pro budovy veřejné, pro budovy monumentální, eventuelně i pro pomníky, a určití takové dělení parcel na důležitých místech, aby jimi, když ne zajištěno, alespoň umožněno bylo vkusné a ladné vyřešení?

Zdaž nebylo by též při rozsáhlosti obvodu assanačního žádoucí soustředovati pořadem celou činnost na některá hlavní ústředí a od nich vycházeti postupně na strany?

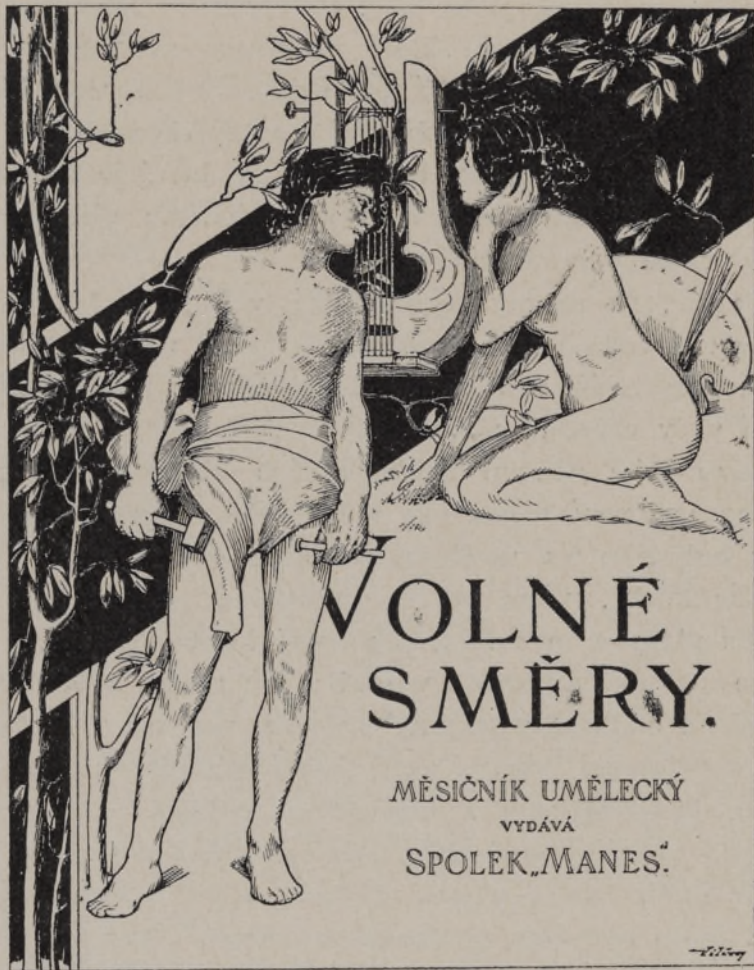
Zdaž by však především neměly býti ustanoveny nedotknutelnými okresy historicky a umělecky památných staveb? Zdaž by neslušelo i toho dbáti, aby se na rázovitých náměstích a ulicích Prahy stavělo tak, aby tím porušován nebyl celkový, právem námi i cizinou obdivovaný vzhled Prahy?

Zda-li by nemělo všim právem zabraňováno býti tomu, aby na úkor krásy města, na úkor vynikajících a všeobecně obdivovaných pohledů na Prahu, představovány byly vysoké, nevzhledné, místo nad vší míru vykořisťující budovy, jimiž obec olupována jest o majetek nepopíratelný všech svých

MĚSÍČNÍK UMĚLECKÝ - VYDÁVÁ SPOLEK „MANES“

K ŠPILAR.

O. HOMOLÁČ.

občanů, kterýž oceňovati musí i ti, kdož nemají zvláštní umělecké vnímavosti.

Je Praha právě svým malebným vzhledem, svou starobylou krásou, hledaným a po staletí navštěvovaným místem od tisíců cizinců, jichž návštěvy převedeny jsou na suché cifry příjmů, reprezentují obnosy, o něž obec přivedena bude, pakli v čas nezabrání zastavování a ohrožování důležitých malebných prospektů.

S věcí tou souvisí úprava břehu celého Menšího města Pražského a s vděkem proto sluší zde vzpomenouti oněch zástupců města, kteří před léty zde na záležitost tu upozornili a nabádali k činnosti ve směru shora naznačeném; stejně sluší připomenouti vdečně i toho, že obec zakoupením důležitých pozemků na levém břehu vltavském zamezuje zastavování krásných prospektů. Zakoupením zahrady Odkolkovu získala si obec vděk všech, kdož smysl mají pro krásu Prahy. Přes všechna pronešená přání i přes výtky uvedené nespravedlivě by bylo svalovati vinu na původce assanačního plánu úpravy. Jistě, že svědomitě vykonali to, co za stejných poměrů i jiní by lépe neudělali. Vypracování plánů těch spadá do doby, kdy i jinde zapomenuto bylo na staré známé umělecké zásady, spadá do doby, kdy úprava měst pojímána byla jednostranně. Dnes by jistě úloha daná řešena byla již způsobem jiným.

Však ani dnes nebylo by lze schvalovati způsob a postup, jakým se dalo zaopatření úpravních plánů assanačních a zvláště vytknuto budiž, že ani dnes nepostačuje pro řádné založení a upravení měst znalost i nejúplnější známých zásad, jak podány jsou literaturou odbornou. Při dnešním rozvoji otázky o upravování měst sluší více než jindy přihlížeti k tomu, aby se ku práci pro obec tak důležité přistupovalo

nejen s úplnou znalostí věci a zásad jinde známých, nýbrž aby podniknuta byla práce ta se zvýšeným uměleckým cítěním a s bohatou tvořivostí, která postihující svéráznost města zachovanou s dob minulých tuto šetří, která dovede napravovat, co neporozuměním neb z příčin nepřekonatelných dříve pro zdar města vykonáno býti nemohlo, která jest však přes to dítětem své doby a dovede k zděděnému přidati rovnocenné výsledky moderní.

Ovšem, že na takové umělecké tvoření, na takovou činnost, v níž vrcholí umění architektů, nelze počítati v ovzduší úředním kancelářů, v nichž i při podmínkách jinak příznivých umění vždy chřadue a zmírá.

Jsme sobě vědomí těch velikých obtíží s jakými jest spojeno upravení města tak svérázného, dějepisně významného, bohatého na umělecké památky dob minulých jakým je naše Praha, víme též že nesnadno jest poříditi řádné úpravní plány a to zvláště pro Staré Město Pražské, a proto vidíme možnost zdárného výsledku jen tehdy, když práce ta provedena bude za společné, obětavé, pro krásu Prahy nadšené součinnosti všech, kdož znají technickou, zdravotní, právní, hospodářskou a uměleckou stránku úkolu daného. A nezdá se nám nemožným, aby zastupitelstvo města Prahy získalo práci tuto povolané činitele, vždyť i inteligence odborná často nevolána projevila ve věcech obecných obětavě ochotu svého spolupůsobení. Ovšem, že nestačí tu dosavadní obvyklý již způsob, jakým obec dočasným vyložením umožňuje nahlédnouti v plány úpravní, soudíc na správnost jejich pakli se veřejně výtky neobjeví. V našich poměrech nelze dobře žádati, aby bez vyzvání zakročovali odborníci naši a to třeba i proti kardinálním vadám. Závažnému vystoupení takovému vadí u nás při nedostatku odborných rozšířených týdněnků nejvíce to, že při malých našich poměrech vystoupení podobné přináší osobně nepřijemnosti tím větší, čím nezištnější jsou k němu pohnutky.

Uzná-li se, že součinnost inteligence odborné obci vykonati může služby při důležitých podnicích, pak je jen náležito, aby obec — aby representace obecní — dožádala si pomoci její, a jistě, že ona odepřena nebude. Dokladem toho jest časté zakročení Umělecké Besedy, spolku architektů a inženýrů, v záležitosti úpravy, obnovy a zachování jednotlivých památek Pražských; výsledky této činnosti dobrovolné byly by jen získaly, kdyby spolky zmíněné požádány byly obcí v čas; s menší námahou dosáhlo by se tak cílů toužených. Máme úplnou důvěru, že by při pracech pro novou úpravu města i jiné povolané korporace neodepřely součinnost svou; poukazujeme na čtvrtou třídu akademie české, na spolek přátel starožitností, na archeologický sbor musea, na Krasoumnou jednotu a j. v. S celou jistotou tvrditi tak můžeme i o mnohých odbornících, professorech vyšších technických a uměleckých učelišť.

Nová úpravy Prahy, jsouc nyní nejdůležitější záležitostí obce, právě pro svou závaznost platiti bude věkům příštím co výsledek a vrchol dosažitelné činnosti odborné; aby se tak stalo právem, o to největší péči míti musí obec sama, a v přední řadě ti, kdož k vedení jejímu volbou občanů povolání byli.

Stejně jest tomu jinde, však u nás je to důležité zvláště. Jinde stát sám stará se co nejpečlivěji o zdar větších ná-

rodních středisek, u nás péče o Prahu ponechána jediné vlastní práci. Jinde šlechta přispívá stavením svých sídel ku vzhledu města, u nás pustý zůstávají paláce zděděné; jinde kapitálem boháčů upravovány bývají náměstí a ulice, u nás kapitálem zámožných vyžitkuje se půda a zastavují pohledy i nejkrásnější. Aby práce naše byla co nejvydatnější, jest proto třeba, aby inteligence města i země tvořila pevný šik, který by dovedl vzdorovati nepřizní poměrů a doby.

Zodpovědnost za nakročení a pro příští doby závazné kroky jest u nás těžší tím, že spadá v dobu boje národnostního a na stranu té národnosti, která kulturní své potřeby těžce sobě zaopatřovati musí. Těžkou zodpovědnost tu proto na sebe vzíti může jen většina inteligence odborné. A jest nezbytnou a ničím neomluvitelnou povinností zástupců obce žádati je tudíž ke společné práci.

Podepsaní obrazení se s plnou důvěrou ke sl. zastupitelstvu města Prahy, které snaží se vždy zajistiti blaho obecné: které svoláním soupisné komise projevilo, jak oceňuje význam památek umělecko-historických, a prosí, aby uvážilo některé návrhy vyšlé z porad soukromých a spolkových. Návrhy ty, vyvolané touhou za zdarem a rozkvětem Prahy dovolují sobě podepsaní v následujícím stručně uvést:

Slavná obec péči měj o svolání a sestavení zvláštní komise (pro úpravu Prahy), sestávající z delegátů spolků technických, uměleckých a starožitnických (Umělecké Besedy, spolku arch. a inženýrů, spolku musejního, české akademie, spolku přátel starožitností a j.),

ze zvláště přizvaných vynikajících architektů a výtvarných umělců, profesorů vysokých škol pražských, zvláště technických.

ze zástupců stavebního úřadu městského event. i zemského,

ze členů assanačního komitétu,

ze členů komise soupisné,

ze členů městské rady a sboru obecních starších.

1. Komise tato prozkoumejž uzákoněný úpravní plán assanačního obvodu a to zvláště po stránce umělecké, vytkni, v jakém směru jest nezbytno provésti nápravy a vypracujž návrh, jakým způsobem by se při úpravě města v assanačním obvodu pokračovati mělo. Návrhem tím označena buď zastupitelstvu obce přesná, jasná a nejjistější cesta, kterou nakročení sluší při řešení otázky regulační v obvodě assanačním.

2. Komise tato dbejž dále i o to, aby v čas připraven byl náležitý podklad pro získání úpravných plánů i mimo obvod assanační. A sice nechť jsou vypracovány předem.

a) polohopisné a rovinopisné plány postupně těch částí, které nejdříve regulovány býti mají, aneb které souvisí s úpravou assanačního obvodu.

b) Učiněn budiž soupis stavebních památek a míst, jichž je třeba při úpravě města šetřiti.

c) Stanoveny budtež poměry právní a zdravotní pořadem těch částí, jichž úprava, jak již svrchu naznačeno, jest nejnaléhavější.

3. Na základě těchto předběžných prací ustanov komise program pro povšechný plán úpravný Prahy.

Nástin povšechného plánu toho vypracován buď dle vůle komise v městské stavební kanceláři aneb od privátních techniků aneb soutěží.

Již při tomto nástínu nebuď opomenuto, aby důležitější místa, ať ulice neb náměstí, ať nábřeží, náplavky neb překladiště, doplněny byly alternativními pohledy, řezy.

Získaný takto nástín předložen buď komisi a po jejím dobrozdání a eventuelní opravě vypracován buď definitivní úpravný plán povšechný, který teprve po opětném schválení a přehlédnutí komise uzákoněn buďž půdorysně na důležitých místech i obrysově, ovšem s vymíněním doplňků a nezásadných změn.

Na základě takto opatřeného plánu přistoupiti pak lze ku podrobnému propracování a to postupně oněch částí, které jsou zvláště důležitými pro vzhled města.

Podrobné toto propracování bez něž nelze si mysliti zajištění ladného vzhledu města, nelze si představit bez opatření perspektivních návrhů důležitých ústředí, náměstí, nábřeží, ulic a to zvláště v okolí monumentálních, umělecky a historicky cenných budov. Ovšem že je nutno starati se i o to, aby v mezích zdařilých návrhů podnikatelé vázání byli stavby své prováděti. Celkové vyřešení skupin připouští vždy různé individuální provádění, není se tudíž báti nějaké unavující jednotvárnosti.

4. Komise pro úpravu Prahy nechť neomezuje svou činnost pouze na opatření cenných úpravních plánů, ona buďž obci naši poradným sborem pečujícím v každém směru o ladný umělecky cenný vzhled města, protož nechť přikročí záhy k úradám o tom, jak by bylo lze městu působiti vydatně k tomu, aby podnikatelé stavební zaopatřovali sobě pro stavby Pražské plány nejen konstruktivně bezpečné, nýbrž vyhovující i požadavkům vkusu a umění, které by nebyly bezduchým nápodobením cizích vzorů, které by vyvarovaly křiklavým nesrovnalostem nových staveb s okolím cenných památek domácích.

Komisi pro úpravu Prahy předkládány buďž k dobrozdání otázky vztahující k jakékoliv zevní úpravě ulic a náměstí. Úkolem jejím nejširším buďž naznačiti obci vše, co by umožnilo aneb zajistilo krásu Prahy.

V příčině té nechť komise pro úpravu Prahy uváží:

a) Zda není třeba v uzákoněném stavebním řádu změn a doplňků, čelících hlavně k zachování cenných památek stavebních a okresů staveb takových.

b) Zda by se působiti nemohlo k zlepšení zevního rázu nových budov vystavením plánů zamýšlených staveb při jich započítí v některé místnosti radnice, aby tím umožněno bylo veřejnému posudku zakročiti v případech křiklavě vzhled města porušujících.

c) Zda by se tak státi nemohlo předkládáním plánů zamýšlených staveb komisi pro úpravu Prahy k dobrozdání, které by se nevztahovalo na konstruktivní provedení.

d) Zda by ladný vzhled Prahy zajištěn býti nemohl i včasným a vhodným určením vynikajících míst pro veřejné neb soukromé budovy monumentální, pro pomníky aneb jiná dekorativní stavební díla vzhled města obohacující, ať jsou to loggie, průchody, přechody, terassy, schody atd.

e) Náležitým dělením parcel, jímž by umožněno bylo na křižovatkách a na osách ulic uspokojující vyřešení architektonické.

f) Zda by se vzhledu Prahy nejlépe neprospělo, když by na důležitějších místech podnikala obec sama skupiny budov, aneb aby se tak dalo spolupůsobením obce, nákladem domácích ústavů finančních aneb společnostmi stavitelů pražských.

g) Zdaž by obec při zamýšlených stavbách svých voliti neměla k vypracování plánů vynikající domácí umělce přímo aneb zaopatřiti je cestou domácích soutěží, aby i takto k platnosti přišlo z dobrého to nejlepší. Komise upozorňujž i na to, že je povinností obce před počítím staveb, které podnikány jsou nákladem majetku obecného, vystaviti vždy plány jejich a umožniti tak celé obci přesvědčiti se, zda odpovídají jak účelu, tak důstojnosti obce a zda sloužiti mohou po věky k ozdobě Prahy.

h) Jelikož poslední příčinou neblahých poměrů uměleckých jest nedostatek porozumění cenné práce, pečuj komise pro úpravu Prahy i o to, aby v nejširších kruzích buzen byl zájem pro umění výtvarné, ať se to již děje veřejnými přednáškami, levnými publikacemi, výstavami a to především se vzhledem k Praze a její úpravě.

Svrchu dovolili jsme si uvést asi hlavní myšlenky, myšlenky neojedinělé, na různých místech vzniklé a přece celkem souhlasné a prosíme, aby slavná rada městská blahosklonně je uváživši, svolala co nejdříve schůzi svých zástupců a členy intelligence odborné, jíž předložen buď tento spis, aby eventuelně doplněn a upraven byl a odkázán k provedení zvolené komisi pro úpravu Prahy.

Kroky své činíme s úplnou důvěrou ke slavné reprezentaci obce naší, která ve svém osvědčeném vlastenectví jistě dopřeje sluchu slovům našim a uskuteční za pomoci platných sil to, co v prospěchu Prahy uskutečniti sluší.

Málo platen by byl nepopíratelný rozvoj domácího umění a technických věd, kdyby nezračil se v díle budovaném na věky, při němž nejsou s to zakryti později i nejkrásnější jednotlivosti chyby, nyní při jeho založení spáchané.

Více nežli musea, školy a sbírky přispěti může k rozvoji vkusu ladný vzhled města; on hlásá již zdálí — dřív než vkročíme v zdě města — o vzdělání, dovednosti, ideálech obyvatelstva, vzhled města při každém kroku upravením ulic, tříd, náměstí, sadů, nábřeží, staveb, hlásati může o lásce příslušníků obce k místu posvěcenému minulostí národa, on nemá býti jen potěšením generace jedné, nýbrž pýchou a vzorem generacím příštím. I jiné ještě důvody zavazují nás, aby všemi silami dbáno bylo všemožně při rozvoji města starati se o jeho ideální rozkvět, a když i okamžitý nedostatek prostředků nedá provésti vše, co se nám vhodným a záhodným býti vidí, tím jen více sluší době a generaci cílů vyšších vědomé starati se alespoň o zachycení a ustanovení přesných rysů, v něž by doba pozdější sestaviti mohla toužený, živý obraz krásné, uměním věků obohacené, láskou svého obyvatelstva rozkvetlé, krásné, živé a zdravé Prahy.

Jest to povinnost, kterou plniti nemůže nikdy nazváno býti počínáním nevčasným neb zpozděným, jest to povinnost, kterou uvědomiti sobě musíme vždy v dobách dobrých

i zlých; k plnění jejímu pomáhej Bůh a každý kdo může a lásku má k zemi skropené potem, krví a slzami.«

Pamětní tento list podepsán byl řadou závažných jmen a korporací a podán sl. radě král. hlavn. města Prahy. Osud jeho jest znám z denních listů a z naší Kroniky. Známa jest i činnost, působení a pravomoc městskou radou zvolené umělecké komise. Zajímavým jest srovnání, po čem bylo touženo a čeho doposud dosaženo.

— SALOME. — A. Mucha. Hlavní činnost a zvláštní nadání tohoto našeho pařížského krajana spočívá v dekorativních návrzích jeho — ponejvíce plakátech. Ukázka, kterou v čísle tomto zastoupen, jasné svědectví dává o velkém smyslu pro krásu lineární. Ukázka tato mimo uvedenou přednost, honosí se též charakteristikou pohybu, kterým typ orientálský zvláště ku platnosti přichází. Originelní vynalézavost jeví Mucha v úpravě kostýmů i draperování, vše to doplňuje noblesa barvy, kterou vždy celek harmonicky sladěn, byt i sloužil účelu »plakátovému«; žel, že nemožno nám podati reprodukci barevnou.

— Akvarellem svým podal K. Šimůnek po »malířsku« pojem »LIDSKÉ SPRAVEDLNOSTI«, jež užívajíc nástrojů smrti je zrovna tak zločinnou, jako ten, jehož odsuzuje.

— MELANCHOLICKÁ KRAJINA Minaříkova nezapírá vliv velkého mistra německého, avšak svědčí zároveň o dobré snaze svého autora.

— Panuškovovo »NOCTURNO« — právě jako »Pohádka« téhož autora, kterou Volné Směry již dříve reprodukovaly — vystihují nehledaným způsobem balladické hrůzy pověstí.

— STUDIE H. Emingrové, již snadně mohli jsme podložití název »Mateřské štěstí«, je lehce navržený pastel, kteroužto technikou malířka ponejvíce se zabývá.

— REPRODUKCE OBÁLEK právě uplynulého ročníku V. S. zařadujeme mezi ilustrace vzhledem k jich autorům i vzhledem k tomu, že ne každý odběratel obaly ty si k zavázání uchoval.

ZPRÁVY UMĚLECKÉ.

— Felix Jennewein obmyšlen státní objednávkou dvou oltářních obrazů za obnos 6000 zl.

— Dne 15. září 1897 odbývána byla na náměstí Radeckého na »Menším městě pražském« komise, mající definitivně rozhodnouti o zastavení průlomu »U Klíčů«. Ku komisi pozváni byli veškerí malostranští obecní starší, všichni členové komise technické, zástupcové městské rady, stavebního úřadu, magistrátu a umělecké komise — celkem as třicet osob. Vyjímaje zástupce umělecké komise vyslovili se všichni přítomní jednomyslně proti zastavení průlomu a to z důvodů komunikačních, které prý v tomto případě nikterak nejsou vyváženy důvody estetickými. Inu ovšem; »někdo hodinky, někdo holinky«. U nás to půjde stále v »holínkách« dál a dál přes protesty všech lidí dobré vůle a návrhy a dobrozdání uměleckých komisí.

— Nadace dr. Al. Klára (zal. r. 1833), jež uprázdněna po sochaři Aug. Zoulovi, vypsána jest k používání od 1. srpna 1898 pro malíře neb sochaře v Čechách rozeného. Nadace poskytuje 1000 zl. ročně po dvě léta, může však být prodloužena i na třetí rok. Za podmínky se klade: by umělec nadace požívající trávil aspoň dva roky v Itálii, zvláště v Římě, dále, by jeden ze svých výtvorů věnoval kostelu svého rodiště, po případě bydliště v Čechách. V případě prodloužení nadace jest povinen, by předepsaný závazek vůči kostelu již během třetího roku vyplněn byl. Umělci, kteří se o ni ucházeti chtějí, se vyzývají, by dvě práce vlastní invence, ať malby neb plastky, z nichž jedna musí být rázu náboženského neb historického, zaslali do jarní výstavy v Praze v Rudolfině r. 1898 s výslovným označným jako práce konkurenční na nadaci Dra Al. Klára. — Pokud se týče podmínky doby pobytu v Římě přál by si as mnohý umělec, by tato odpadla.

— Arnold Böcklin, umělec, jehož 70té narozeniny slaví právě celý umělecký svět (nar. 17. října 1827 v Basileji), jest v umění zjevem tak zvláštním, individualitou tak silnou, že 19. století s chloubou jména jeho dovolávati se bude. Podnebí teplého jihu a okolí italské zřejmým vlivem působilo na temperament tohoto Švýcara, který ohnivostí svojí v barvě přímo překypuje; tvorbou svojí tíhne více k starým mistrům (Rubens a Tizian) než k modernímu nazírání na přírodu, které Böcklina vůbec se netklo. Böcklin vždy uchvátí silou nálady, ať již se jedná o motiv čistě krajinářský či figurální. Není umělcem, jenž podává nám látku svou chladným realismem; moře jeho jest živé, vře svou obrovskou silou a zase skrývá v sobě tolik tajemné hloubky. Mladistvá těla žen dovede malovati pelem a teplem mládí a přec tu a tam působí úmyslně naivně; dojem ten však trvá jen dokud umělce jsme úplně nepoznali. A to posunuje jej na místo skutečného mistra, že on dojmy přírody podává nám okem svým viděné a vlastním citem prosycené. Možno pak malíře Böcklina básníkem barvy v pravém slova smyslu nazvati, básníkem, jenž zde líčí přírodní drama, jinde zase zpívá elegií. V mnohých věcech dovede Böcklin působiti i monumentálně. Není v moci ani intenci naši bychom všechny práce jeho v úzkých sloupcích tohoto listu, umění domácímu věnovaného, vypočítávali. Výpočetem, ani slovy našimi, nemůže být vystižen význam oslavencův; řádky těmito přinášíme jen skromnou vzpomínku velkému umělci. Obrazy jeho jsou po většině majetkem všech možných galerií, jen u nás v galeriích tento mistr umělci všech směrů uznáný, místečka dosud nenalezl.

VÝSTAVY.

— V Topičově Salonu vystaveny po delším čase prázdnin čtyry větší převahou krajinné obrazy Adolfa šl. Meckela. Interesovat mohou diváka snad jen ony dva v náladách dobré mariny.

— Výroční výstava Umělecké Besedy. Výtvarný odbor zve své členy k hojnému účastenství ku Vánoční výstavě, již letos ve svých místnostech, v paláci zemské banky, pořádá.

Končíte první ročník VOLNÝCH SMĚRŮ zveme jich příznivce a přátele umění vůbec ku odebrání ročníku druhého. Nechceme vynutiti sobě prospěch a přízeň lákavými frasemi. Poukazujeme pouze k tomu, že zkušenostmi roku prvního jest pořadatelstvu ukázána cesta, jak učiniti list vítanějším a milejším — a nutným zejména oněm kruhům uměleckým, pro které jest určen. Kruh spolupracovníků, jak z obsahu vidno, stále se šířil — a mimo ony z prvního ročníku slíbili přispěti umělci další, jmen mile známých i umělci mladí, jež ochotně vítati pokládají VOLNÉ SMĚRY za přední svou povinnost, přejíce jim rády místa k pokusům prvního rozletu v umění výtvarném i v belletrii. Stejná péče bude věnována nejen sestavení obsahu hlavního, ale i důležité rubrice uměleckých zpráv.

Upozorňujete znovu na to, že VOLNÉ SMĚRY jsou listem svého druhu v Čechách jediným a že — nejsouce k tomu poháněni snahami konkurenčními — přece vynikají bohatostí příspěvků, zejména obrazových, a to vesměs původních, pozoruhodnými pracemi literárními mladých umělců, dále zajímavostí své kroniky a malých, hojných zpráv uměleckých a posléze též vkusem úpravy — žádáme pro ně o hojnou přízeň a podporu, aby tím spíše své povinnosti k umělcům i obecenstvu dostáti mohly.

Listárna redakční.

Dopisy neodpovídáme. — Rukopisů nevracíme. — Zásylek nedostatečně frankovaných nepřijímáme. —

Zde odpočívají . . . Něco svým časem bude zařaděno. — *Zamlklý lov.* Pokračujte. — $V + R = Š$. Mnohem lepší než zasluka první. Nejlepší báseň prvá, avšak poslední sloka slabá formou i myšlénkou. — *Mik.* Zkuste čísti své verše nahlas; některé skupiny hlásek a slov nelze bez nebezpečí pro jazyk vyslovit. Nemoc u nejmladší generace velmi rozšířená. — *L. V.* Příspěvky podobného směru ano — tento však nestačí. — *Prav. M.* Jsou z prvních, vidíte? Milé, ale slabé.

Spisy redakci zasláné.

Knut Hamsun: Nová země: Román. Z norského přeložil V. P. Nákladem J. Otty.

Vzácná a jemná kniha nejpřednějšího norského stylisty. Nikdo dosud tak mistrně nevystihl všechnu tu hořkou a zoufalou bidu, mělkost, ješitnost, podivinství, závist a věčnou nespokojenost umělecké dnešní společnosti jako autor této knihy. Je třeba opravdu projít s krvavými stopami životem, bez krejcaru, býti posledním ze všech jako toho zakusil Hamsun, je třeba v mladém, kvasícím národě, cítiti pod nohama novou zemi — novou prst, mladou, která teprve za dlouhá léta zpracování vydá zdárný, užitečný plod, aby člověk dovedl tak poctivě promluvit. S pravou uměleckou virtuositou je tu nakreslen příkrý a tuhý kontrast mezi lehkomyšlnou uměleckou bchémou a neunavnou přičinlivostí a poctivostí k existenci se propracovávajícího živnostníka a kupce. Oklamáný a skoro na pokraj bídy svou nerozumnou a zhýčkanou manželkou Hankou přivedený obchodník Tiedmaud, pevně věří, že žena jeho jednou vystřízliví z vášnivě a blouznivé lásky k ješitnému básníku, věří, ponechává ji

samu sobě a trpělivě čeká, pracuje a pokouší se znovu se uchytiti a znovu založiti svůj bývalý obchod, aby ji pak opuštěnou a kající zachránil. Je to zajímavé drama lásky, propleteno skvostnými kapitolami blouznivých snů a opravdového i výstředního uměleckého snažení, dílo při němž je nám vskutku líto, když dočítáme poslední jeho stránku.

KER—.

Xaver Dvořák: Eucharistia. Znělky. V Praze, nákladem vlastním. Cena 1 koruna. — Malá kniha intimních veršů, vydaná patrně jako intermezzo mezi většími pracemi nejlepšího básníka české katolické moderny.

Frant. B. Vaněk: Sacerdotium. Básně. Illustroval Runié. («Básnické obzory katolické»)

Verše obírají se zajímavým thematem: vylíčení duševní process mladého muže bezprostředně před vysvěcením na kněze a po něm. Toť zajisté fragment duševního života vážný a poskytující přebytek látky ku spracování. Autor jest začátečníkem a nestačil uměleckou formou na vystižení důležitého duševního přerodu, přísluší mu však zásluha, že v katolické poesii uhodil na strunu mladému knězi nejpřirozenější.

Samostatnost. Organ radikálně pokrokový. — Redaktor Ant. Hajn. — Předpl. ročně zl. 5.60. Vychází jednou týdně, v Praze.

Česká Stráž. Časopis věnovaný všem potřebám národním. Vychází v Praze, jednou týdně, roční předplatné 6 zl.; redaktor Fr. Kheml.

Svět zvířat. Illustrovaný měsíčník pro zvelebení chovu a trhu užitkového zvířectva v Jičíně; redaktor V. Fuchs.

Jos. Lacina: Obecná Kronika čili Vypravování o národech vzdělaných od dob nejstarších až po naše časy. — Seš. 1.—3. — Nákl. Edv. Beauforta v Praze. Cena seš. 25 kr.

Jar. Kosina: Illustrované dějiny světové. Nákladem J. R. Vilímka v Praze. Seš. 1. — Cena seš. 25 kr.

VKUSNÉ DESKY

s koženým hřbetem na uplynulý ročník
„Volných Směrů“, jež prodávají se

po 1 zl. 20 kr.

v administraci, jakož i u pp. knihkupců
odporučuje vydavatelstvo.